

Rozhovor se slepým o hnědé barvě

II.

Není vhodný čas, aby se hledaly vytáčky. Musí se mluvit jasně. A jasně mluvit znamená dnes říci: nechceme válku, ale musíme být připraveni na obranu; je nezbytno vstoupit s vlky. Jestliže někdo řekne, že to není povznášející role, že nás to oddaluje od našich ideálů, budu s ním souhlasit. Jen se zeptám, zda vítězství hitlerovského Německa nad námi, obsazení podobné obsazení Belgie z r. 1914, by bylo schopno nás více povznést a zda by nás ještě více neodráželo od našich ideálů; zda bychom pak lépe mohli pracovat pro pokrok a pro všechno to ostatní, co se žádá s některých vážených a i s některých nevážených stran. Někteří lidé hledí sobecky zachránit čistotu své ideje tím způsobem, že mluví, jako by právě byli spadli s měsíce na tuto zemi, plnou zápletek a nástrah. Vskutku, jestliže se rozhodneme nemyslet na nebezpečí, pak si můžeme počínat tak, jako by nebezpečí nebylo; vykonáme snad všelicos v tom způsobu činnosti, který se zabývá geometrickým rozvíjením myšlenek do pravidelných obrazců, ale k opravdovému užítku nebudeme. Co platno člověku, kdyby v myšlenkové geometrii celý svět získal, ale žil nedůstojně jako nesvobodný muž. Není v naší moci rozkazem nařídit na světě čisté dobro. Ať se tomu demagogové a ti, kdo ještě nepřekročili blažený věk filosofické nebo politické puberty, sebe více vysmívají, vždy je třeba řídit se podle okolností. „Rudé právo“ vysmívá se našemu prohlášení, že dospělý člověk se řídí situací. Může se vysmívat této a ještě jiným pravdám, může při tom snad získat klamné potěšení ze své vlastní vtípnosti, může se posmívat lidem, kteří v létě se koupou a v zimě bruslí, a může žádat, aby lidé bez ohledu na situaci se v řece koupali i na ní bruslili v týž čas, ale co je tím vykonáno jiného, než že se snad získalo trochu cviku v připravování posměšků? Ostatně mají komunisté ve své vlastní domácnosti plno příkladů toho, jak se bere ohled na situaci. Je-li hanebno řídit se podle situace, proč tedy udržuje sovětské Rusko (mírumilovné, jak slyšíme) armádu a proč se z ní tolik těší ono i „Rudé právo“? Lépe by přece odpovídalo čisté myšlence mírumilovnosti rudou armádu rozpustit. Ale naši komunisté jen tomu dovolují poskvřnit se ohledem na okolnosti, koho milují. Nebo proč Lenin zahájil roku 1921 politiku Nepu, tento známý odvrát od kolektivisace, když přece kolektivisaci měl v programu? Zajisté proto, že se rozhlédl po situaci a shledal ji mizernou. Řekl si tedy: kolektivisace sem, kolektivisace tam, ale žítí musíme, a je stále zřejmější, že z kolektivisace žítí nemůžeme; program odložme na dobu příhodnější. Nebo, proč vlastně naši komunisté nedávají povel k revoluci, ač, jak je obecně známo, ji mají v stokrát usneseném programu? Protože i oni se tiše a hezounky řídí podle poměrů a jiným jen ze lstivosti hlučně zakazují počínati si stejně. Tak, pánové, jsme si rovni: jestliže v každé situaci má se

provádět pacifismus do všech důsledků, pak se také v každé situaci má provádět revoluce do všech důsledků. Nechtějte od nás nevěšmavost k situaci, kterou sami váháte se ozdobit.

Kdyby pacifismus měl vypadat tak, jak mu komunisté předpisují, aby vypadal, bylo by to pozoruhodné hnutí nedospělých myslí a neopatrných a světu vzdálených pedantů. Jak si představujete mír? Zdá se opravdu, že jako bohyni, která zčista jasna snese se z oblaků na zemi a jednoduchým prostředkem zamávání zelenou ratolestí sjedná věčný mír. Představujete si — nebo spíše se svrchu zmíněné horlivosti se tváříte, jako byste si představovali — mír jako druh náhlého zázraku, který vypukne na světě. Nechcete uznat, že k zajištění míru je třeba dlouhého vývoje, nové organizace mezinárodních vztahů, a že tento vývoj byl letos drsně přerušen. My realističtí pacifisté (je to jiný druh pacifismu než pacifismus iluzionistický nebo stranický demagogický) neříkali jsme nikdy nic jiného než tolik: mír bude zajištěn, jestliže se splní ty a ty předpoklady; je naší povinností pomáhat, aby se splnily; o otázku, máme-li takovou povinnost či nemáme, měli jsme mnoho bouřlivých sporů s našimi nacionalisty. Ale rozhodně zdráhá se realističtí pacifista prohlašovat, že mír je zajištěn, když všechny předpoklady se zvrtny. Styděl by se za takovou záplavu nerealismu. Mír je určitým stavem mezinárodní skutečnosti, ne samostatnou a nad skutečnost povznesenou náladou a stavem nitra. Nepatříme k lidem, kteří usilují zatknout praporek na vrchol věže, jež dosud nebyla postavena.

Mír jednou vznikne jako přirozený následek toho, že se podaří svět politicky zorganizovat (patrně se tak stane až po zkušenostech, které budou ještě krutější než dosavadní), a pacifista je ten, kdo směřuje k takové politice, která je schopna svět mírově organizovat, ne ten, kdo ještě dříve, než byl svět takto připraven, se už dušuje, že žijeme pod vládou míru. Mír není otázkou přesvědčení a smýšlení, nýbrž otázkou určitého stavu skutečnosti. Poněvadž ke všem věcem a institucím, jichž nyní užíváme, bylo třeba dlouhého vývoje, usuzujeme, že také k zajištění míru bude třeba takového vývoje, a nerozkřikujeme se v půli cesty, že jsme už doma. Mír a odzbrojení mohou vzniknout jen jako následek obecného pocitu bezpečnosti, jako výsledek mezinárodní politické dohody. Kdo se však odváží tohoto pamětihodného roku 1933 tvrdit, že Evropa je s Německem dohodnuta, že mírová psychologie je připravena? Nebo má někdo pocit bezpečnosti? Wilson, tvůrce Svazu národů, se snad o lečems klamal, ale neklamal se o tom, že mír vznikne jen z tradice mezinárodní spolupráce. Tato spolupráce, která zdála se rozvíjet, když Německo r. 1926 vstoupilo do Svazu národů, je teď v troskách, a my z toho musíme vyvodit důsledky.

My tedy nyní musíme podle pravdy referovat těm, kdo šli za námi: pokusy o politickou organizaci světa se nezdařily, protože německý národ po čtrnáctiletém

otálení propadl něčemu velmi podobnému barbarství; mír není zajištěn; naopak, od podepsání mírové smlouvy nebylo ještě takové válečné nebezpečí; je možno, že bude odvráceno, doufáme v to, ale je třeba být připraven i pro případ nejhorší; není dnes mezinárodního fora, které by nám mohlo zajistit bezpečnost a spravedlnost; je třeba mít také vlastní sílu; nic na světě není zadarmo.

Náš národ nemůže sám rozhodnout otázku odzbrojení; je na to malý. Odzbrojení, přijde-li, přijde tehdy, až se velmocí na tom uráčí dohodnout. Do té doby musíme s sebou prodělávati světové pohyby, i ošklivé; když ten i onen souseď zbrojí, nemůžeme vlastní armádu pokládat za zbytečnou, ač bychom si velmi přáli dospět jednou tak daleko. Je to jako se cly: také tu víme, že je neblahé ono ochránářství, které rozrylo evropské hospodářství na řadu jam, v nichž sedí nešťastní a chudnoucí národové, nemožoucí se dostat jeden k druhému. Ale ani tu nemůžeme sami udat směr. Kdybychom v této situaci odstranili svá ochranná cla, budeme zničeni. Právě tak, jako kdybychom odzbrojili. Jak v otázce celní, tak v otázce odzbrojení závisíme na pokroku světovém, který je zoufale pomalý.

Jaký recept proti válečnému nebezpečí doporučují komunisté? Mluví o „přípravě pracujících mas na válku“, o „bratrství pracujícího lidu“. To znamená, že nám doporučují vařiti nápoj míru na ohni, o němž se už jednou ukázalo, jak snadno zhasne. Jestliže, páni komunisté, dovolíte, tedy se budeme učit z historie. R. 1914 byl vzduch také pln hesel o „přípravě pracujících mas na válku“ a o „bratrství pracujícího lidu“; „mezinárodní dělnictvo nepřipustí válku“. Víte, jak dokonale zklamala tato mystika proletariátu, a je lehkomyšlné žádat, abychom v tom dnes viděli něco podobného solidní záruce. „Rudé právo“ poučuje nás o tom, co chce německý dělník, a speciálně o tom, že nechce válku. Ten bodrý německý dělník! Chtěl válku r. 1914? Nechtěl, ale přišla. Chtěl vládu Hitlerovu r. 1933? Nechtěl, ale přišla. Dvakrát německý dělník katastrofálně zkrachoval, a je přímo neslušné žádat, abychom v úvahách o osudu svého národa počítali s touto zřejmě nevlivnou bytostí. „Rudé právo“ cítilo, že je třeba uvést určitější doklady o tom, jak německé dělnictvo bojuje „proti vlastní buržoasii a jejím válečným přípravám“. Zde máte soupis činů německého dělnictva, který pořídilo „Rudé právo“ 7. září za účelem polemiky se mnou:

„V Düsseldorfu vstoupilo 400 mladých dělníků, mezi nimi i mnoho hakenkreuzerských a reformistických, do stávký a vítězně ji ukončili. Dosáhli zlepšení jídla, pracovních oděvů, zaplacení na jízdné na pracovní místo. Ve sklárně v Oberhausen v Poruří se 120 mladých dělníků a dělnice rozhodlo na protest proti šikanování mistrů a proti špatným pracovním poměrům vstoupit do stávký. Dosáhli zlepšení mezd o 2 feniky na hodinu. V tabákové továrně Aurelia stávkovali mladí dělníci a dělnice a dosáhli zvýšení mezd.“

A dost, běda. „Rudé právo“ je s výpočtem u konce. Němečtí dělníci kdesi stávkovali, aby laciněji jezdili po dráze, jinde se odvážili žádat o dva feniky mzdy více, a komunistický orgán soudí, že je obstaráno vše, čeho je třeba, aby Čechoslováci se cítili bezpečnými. Až jednou půjde velmi vážně o to, aby byl na holé dlani objeven chlup, bude mít největší chance onen redaktor „Rudého práva“, který toto sepsal. Je to

naivnost? Je to demagogická neostyšnost? Hitlerovi bude třeba pohledu na daleko větší a odvážnější síly, než jsou ty drobečky, které sebralo „Rudé právo“ pod stolem hakenkreuzlerské hostiny, aby byl zadržen od válečného dobrodružství. Ani on není blázen, doufáme, a má v sobě přirozený pud sebezáchovy. Bude-li musit počítat s velkým risikem, bude-li vidět proti sobě koalici k obraně odhodlaných a připravených států, která by mohla přivodit jeho vlastní zkázu, je mnoho nadějí, že si bude počínat jinak, než jak touží. Proto je dnes neúčinnější prací pro mír pohotovostí k obraně oznamovat Německu nebezpečí, do něhož by se válkou vydalo. Lituujeme, že nemůžeme zatím oznámit jiný, pravděpodobnější způsob zachování míru. Komunisté nás ovšem za to budou dále označovat za válečné štváče a za sociálfašisty. Ale nejsme tak zbabělí, abychom se báli jedné nadávky, a ostatně je slovo „sociálfašism“, jak se zdá, velmi relativní a tak bez určitého obsahu, že je ho možno užití na kohokoliv. Zažili jsme tohoto týdne to srdečné potěšení, že mezinárodní komunistická korespondence v Basileji statečně prohlásila celou komunistickou stranu československou za instituci, prolezlou sociálfašismem. Velká huba mívá obyčejně to neštěstí, že se na ni oboří huba ještě větší.

F. Peroutka.

poznámky

Vzkříšení české pokrokovosti

Papežský nuncius poskytl české pokrokovosti lacinou příležitost, aby se po dlouhé době zase trochu zaskvěla ve svém zslém lesku. To jistě stojí za trochu inkoustu, zejména když smlouvaných obětí nebude třeba; neboť papež ani nekupuje naše bařovky, ani nebude uvalovat clo na dovoz českých procesí. Za onu injekci českému protirímskému atavismu děkujeme útoku „Venkova“ na nuncia a na Vatikán. Ten útok byl věrným obrázkem českého národně politického světového názoru a české živnostensko-středostavovské morálky (s ní kým si to docela nerozházet!). Venkov na jedné straně promlouval k hlavě církve tónem středočesky rustikálním, ale na druhé straně ji volal na pomoc proti slovenskému autonomismu. Prosím, Hlinka rozbíjí českým protirímským nevyhovancům stát a papež k tomu mlčí! Jaký je tohle pořádek? Ať papež koná svou povinnost! Ať se zastane hodného protirímského Vašíčka! Ať nám udělá kardinála!

To je právě tradiční protirímanství malého českého člověka. Na jedné straně nevymáchaná huba, na druhé straně škemrání o požeňání, odpustky a kardinálské klobouky, a jako vrchol reformačního radikalismu požadavek legalisace farských konkubinátů. Této tradici, této polovičatosti máme co děkovat za všechny nynější i budoucí obtíže s papežskou mocí. Malý český člověk nedovedl provést ani tak lacinou revoluci, jakou je formální rozchod s církví (blanket 20 haléřů, poštovné 60 haléřů, obálka 10 haléřů, suma 90 haléřů). On by ji byl i provedl, ale kdyby tak byl papež k ní poslal požeňání.

Ale neukřivdíme asi „Venkova“, podsuneme-li jeho útoku ještě jeden motiv, a to nenávisť k zahraničnímu ministrovi, bezmála také už tradiční. „Venkov“ by asi byl psal trochu jinak, kdyby nedlouho před jeho výpadem nebyl papež sjednal konkordát s Německem, v němž za dobré kompenzace v oboru školském svolil k vyloučení účasti kněžstva na životě politickém. A tu ovšem byla nasnadě myšlenka: kdyby nám ten Beneš byl ujednal něco podobného, mohli jsme mít od Hlinky pokoj. Že by Vatikán obětoval katolické politické strany jen za nejméně tak tučné výkupné, jaké mohla při svém všestranném zpátečnictví zaplatit německá vláda, to, zdá se, „Venkov“ nezapadlo, anebo by jeho konservativnímu naladění a jeho kulturně politické lhostejnosti taková cena ani nebyla přílišná. Ale jistě by byla nepřijatelná ostatní, té levější a probudilejší částí naší veřejnosti, která není ochotna svěřit výchovu takové instituci, jako je římská církev. Když už malý český člověk ve své netečnosti nedal našemu zahraničnímu

ministru do rukou proti Vatikánu silnejší argumenty, je do-
savadný modus vivendi pomerne najlepším východiskom. Je to
obchodná transakcia, ktorá nás sice stojí slušné peniaze, ale také
mám niečo vynáši: že máme celkom od katolicizmu ve verejnom
živote pokoj. A víc si opravdu nepřejeme. *Zd. Smetáček.*

Dávame na uváženu

Minulý týden se radili slovenští poslanci a senátoři koala-
vaných stran o slovenském problému. Vlastně jen o budoucím
postupu vlády vůči Ľudákům a národniarům. Schůze trvala
skoro celý den, a někteří její účastníci jí připisovali historický
význam. Zatím nedošlo k žádnému zásadnímu usnesení. Tak
ohromná spousta námětů, jaká se zde vyrojila, nemohla být
ještě promyšlena, a pak se ještě nevědělo, co k nim řekne
ministr Beneš se stanoviska mezinárodní situace států. Slo-
venští koalicionci mají dosud jen zásadní souhlas ministerského
předsedy Malypetra a vůdců svých stran, aby si utvořili sou-
ručenství proti Ľudákům a národniarům, také proti maďar-
ským autonomistům. Znamenalo by to klid zbraní mezi slo-
venskými koalicionci a takový postup vlády a celé veřejné
správy proti autonomistům, jaký bude diktovat slovenský
koalicion výhled, jemuž v čele má stát dr. Ivanka. Tento po-
stup má být s počátku co nejprísnejší a pak pozvolna se bude
od prísnosti upouštět, a to v tom poměru, jak autonomisté bu-
dou nabývat zase rozumu. A když se už docela uklidní a
zmoudří, pak teprve se bude s nimi jednat, pak se pozvou
případně i do vlády. Češi mají při tom slovenským koalicion-
kům jen asistovat.

Nebudeme zde psát o jednotlivých represáliích, na nichž
se mají slovenští Čechoslováci v nejbližší době dohodnout, ne-
chceme dělat zlou krev tím, co se ještě jen rodí. Ale pova-
žujeme za potřebné diskutovat o celém systému. Není to nic
jiného, než ztřeštěný režim dosavadní státní politiky na Slo-
vensku. Jde o samé vrchnostenské zásahy hmotného i mrav-
ního charakteru za účelem výchovy. My víme, že tyto metody
byly zárodkem vzniku slovenského autonomismu, ony jej pak
živily a pomohly jeho vzrůstu až do dnešních rozměrů. Úloha,
která se ukládá Čechům, české žurnalistice, také není novou.
Češi i dosud se chovali k vládnoucím Slovákům více méně
jen trpně, ačkoli před cizinou, hlavně před tou nepřátelskou
cizinou a před Slovenskem samým nesli odpovědnost. Proto
také trpěla myšlenka československé národní jednoty a v po-
sledních důsledcích i myšlenka státní. Slovenští Čechoslováci
jsou pokládáni jen za exponenty Čechů. A s tohoto stanoviska
je třeba dát na uváženu, zda je záhodno, aby Češi postup
proti autonomistům schvalovali. Zkušenost se slovenskými
koalicionci není, že oni mohou novým režimem Slovensko při-
vésti do úplného rozvratu, ve prospěch Maďarska.

A odkud čerpají právo staří slovenští Čechoslováci k tomu,
aby oni na Slovensku sami dělali pořádek a vychovávali
k státotvorné politice? Slovenští koalicionci, zvláště agrárníci,
mají mnoho co činit, aby nejdříve svou stranu vyčistili, po-
vznesli, hlavně morálně, a pak až si činí nároky na to, aby
jiné vychovávali. Říkají si, že mají podle posledních voleb
většinu dvou, tří mandátů na Slovensku. Prozíravá státní po-
litika bude se však řídit už i podle toho, jak předvidá volby
budoucí. A ty nedávají dnešním slovenským koalicionkům
mnoho nadějí. Ale nedbají-li toho, musí si rozhodně povšim-
nouti skutečnosti, že není mladého Slováka, který by sou-
hlasil se zvyšováním policejní prísnosti. Většina mladého Slo-
venska je dnes autonomistická, o tom nelze pochybovat; a
ti, co nejsou autonomisté, dovedou již — zdá se — lépe myslet
na budoucnost než jejich otcové.

Jsou-li již naši otcové tak staromódní, jako o tom svědčí,
že jsou přivrženci zstrašovací teorie, a nevíšmají-li si nás
mladých Slováků, pak je povinností Čechů, aby si oni po-
všimli našich varovných hlasů. Úloha Čechů v poměru čes-
koslovenském by měla být právě v tom, co jim zakazují slo-
venští koalicionci, totiž v zdravé kritice, v dobrých radách,
vůbec v nestraničném vystupování vůči všem Slovákům.
Mohla by to být podobná úloha, jako má v životě rodiny starší
bratr vůči mladšímu.

Postup vlády vůči Ľudákům má být takový, aby je nedráž-
dil a aby je pozvolna získával pro spolupráci. Získat je pro
spolupráci je i ideálem dnešních slovenských koalicionků, ale
jejich metody k tomu nevedou. *Jiří Šujan.*

Méně nepřátel, více bezpečnosti.

Stále více slyšíme i čteme u nás volání po demokracii od-
povědné, aktivní, autoritativní, energické. V praxi méně sym-
patickým reflexem tohoto správného volání je fakt, že stále
více stáváme se demokracií policejní. Proti iredentě hitlerov-

ské a maďarské, pravda, i proti výstrelkům propagandy komu-
nistické i fašistické nelze se opravdu bránit často jinak —
alespoň za dnešních poměrů. I tady však stále rozumná poli-
tika národnostní, kulturní, sociální, hospodářská může v mno-
hém prospěti víc než nejostřejší četnické bodáky a nejšípča-
tější censorova tužka. I dnes je možno rozumnou politikou
zvětšiti okruh rozumných Němců, loyálních k naší republice.
I dnes na rozšafné maďarské sedláky na Slovensku je možno
působit rozumnými prostředky hospodářskými. Kdyby státní
správa vyvarovala se některých, stále se opakujících omylů
v politice státně zaměstnanecké, kádr tajných i zjevných cti-
telů páně Gajdových zdatně by se zmenšil. Kolik by ubylo
anonymní a ligistické nespokojenosti, kdyby naše politické
strany (lidovou počínaje a soc. demokracií konče) provedly už
konečně ve vůdcovských štábech důkladnou čistku... A nejen
čistku, i výměnu mnohých osob, neschopných, neenergických,
do dnešní doby se nehodících. Kdyby bylo ve vedení našich
politických stran méně tradiční sentimentality a více odvahy,
mohli bychom míti hned méně policie. — Hrozíme jí, myslím,
i tam, kde bychom neměli a nemuseli. — „Máme zákony, kri-
minály, četníky a vojsko. Budeme-li slabí, běda republice“.
Tak psal onehdy významný koalicion list na adresu slovenskou.
Není takovéto psaní vrcholně nešikovné a neobratné? Je
možno, že s hakenkreuzlery si už jinak neporadíme než pomocí
policie, ale rozhodně není slovenská otázka policejním pro-
blémem. Dnes koalice neměla by se zužovat, spíše rozšiřovat
(velmi rozumně o otázce Ľudácké psal onehdy Strunc v „Mla-
dých proudech“, velmi dobře tam radil nestavět se v nitran-
ské otázce na stanovisko prestižní a jednat se všemi Slováky,
dokud je čas). Slovenský problém nevyřešíme „odpovědně,
autoritativně, aktivně, energicky“, když zavřeme Hlinku a pár
sekretářů Ľudácké strany. Problém slovenský je zejména pro-
blémem hospodářským. Chápou to v dostatečné míře odpověd-
ní činitelé našich stran socialistických? Přešlo se, myslím,
v této věci z extrémů do extrémů — patřil-li dříve četník a
strážník v očích socialistických redaktorů do reakčního pekla,
dnes stal se andělem spásy. Pravda, jako obyčejně, je kdesi
uprostřed, a zdá se, že právě dnes nutno pronéstí kacífské
slovo, když je chuť řešit slovenský problém policejními pro-
středky. *Dr. Karel P.*

Autoritativní vláda?

Slovo to přišlo z Německa, které odhodilo vše, co jen tro-
chu připomínalo demokracii; není divu, že mnohý v těch slo-
vech cítí protiklad demokracie. Ale i v demokracii může býti
vláda autoritativní a nejen to: má a musí být, nemá-li se de-
mokratií vésti špatně. Nejde o nic jiného, než aby vláda měla
autoritu. Tam, kde vládnoucí režim jest jednotlý — Německo,
Italie, SSSR — jest mechanicky tento problém autority vlády
dostí jednoduchý a jest jen otázkou mocenských prostředků;
jest tu ovšem otázka, tvoří-li se tak skutečná, přirozená au-
torita vlády, neboť autorita, která buď strach, není tou pravou
autoritou. Obtížnější jest problém autority vlády v demokra-
cii, kde vláda jest složena ze zástupců jednotlivých stran.
Každá strana usiluje o to, aby posílila svoji autoritu. O au-
toritu vlády jako celku se málokdo stará. A nejen to: dokonce
ti, kteří sedí ve vládě, počínají si tak, jako by měli zájem, aby
autorita vlády byla co nejmenší. V tom vynikají zejména
národní demokraté. Jak často přijdou před svého členáře
s otázkou: co dělá vláda? Jak často se ptají, proč to a to
vláda trpí, jako by v téže vládě národní demokracie neměla
svého zástupce. Strany usilují o to, aby v očích svého voliče
vypadaly co nejlépe. Proto na schůzích a v tisku líčí často
vládu jako zlého Dětricha, s kterým hodná strana — Fridolín
— se musí neustále práti, aby vymohla to či ono. Jest to
tím, že naše strany mají svoji agitaci naladěnu stále opozičně.
Kdy se skutečně stane, aby ten či onen politik na schůzi se
postavil zcela za vládu, za to, co zástupce jeho strany ve
vládě ujednal? Kdy se některý z listů postaví zcela za vládu?
Každá strana ukazuje jen to, co se jí podařilo získati. Svě
partnery ve vládě líčí barvou co nejčernější. Politické strany
před svými voliči nerady přiznávají svoje závazky ve vládě.
Svoji účast ve vládě jen stydlivě obhajují. Autorita vlády tím
přirozeně neroste a situace se nezmění, pokud naše politika
nebude míti dvojitou tvář, pokud bude míti strach z voliče.

V. G.

Obchody s jednotnými cenami a otázka soukromého podnikání

Živnostenská strana po Bařovi našla nový terč svých úto-
ků: obchody s jednotnými cenami. Zasluhují nesporně pozor-
nosti, neboť jsou jednou z řady změn, které prodělávají
dnešní formy obchodu a meziobchodu. Živnostenská strana

volá: zakažte obchody s jednotnými cenami! Ale tytéž resoluce živnostenské strany, ktoré volajú po zákazu obchodů s jednotnými cenami, odmítajú zasahování státu do hospodárského procesu. Říkají: Soukromé podnikání si vše nejlépe samo spraví, a není potřebí, aby stát do jeho práce zasahoval. To jest stanovisko. Ten, kdo je zastává, musí v otázce obchodů s jednotnými cenami říci: i ty obchody s jednotnými cenami jsou určitou formou, k níž dospělo soukromé podnikání; jsem-li zastáncem zásady, že stát se nemá míchat do toho, co si dělá soukromé podnikání, nesmí se míchat ani do otázky obchodů s jednotnými cenami. — S tohoto hlediska celé tažení živnostenské strany proti obchodům s jednotnými cenami ukazuje jednu skutečnost: ti, kteří volají po tom, aby stát nezasahoval do soukromého podnikání, volají stát, aby zakročil jako četník, jedná-li se o jejich zájmy. Vidíme denně, že ti, kteří radí státu, aby se nepletl do toho, co si soukromé podnikání uvaří, píší za chvíli dlouhé resoluce, předepisující, co má stát podniknout k jejich podpoře a posile. Taková jest i linie národní demokratické politiky. Teoreticky sice stojí na principech svobodného podnikání, na zásadě, že stát se nemá starat, co soukromé podnikání dělá; ale prakticky Svaz průmyslníků není příliš skromný v sepisování požadavků, co stát má pro průmysl dělat. Tito stoupenci soukromého podnikání svoji zásadu hájí jen v otázkách sociálních. Hájí jí tehdy, když podnikání má konjunkturu. Ale rázem se změní, jakmile pro soukromé podnikání přijdou léta neúrodná nebo nějaký úraz. Praxe jest tedy taková: prospívá-li něco soukromému podnikání, pak nechť se do toho stát neplete; ale je-li soukromé podnikání v nesnázích: od čeho jest tu stát, než aby pomáhal?

V. G.

To nesmíte brát tak vážně!

Často se stane, že koalici listy se ostře dostanou do sebe. Jednou začne ten, po druhé onen, a čtenář jen s napětím čeká, jak ta vojna dopadne, zejména když listy příliš jasně dokazují, že to, co píší, není jen míněním jednotlivce, ale že za tím stojí strana, která již dovede vyvodit důsledky, která to tak nechá atd. Situace jest na ostří nože a čtenář vydrážděný ostrými slovy čeká, co bude a jak to dopadne. A najednou vidí, že to dopadlo dobře. Sejdou se politikové a řeknou si, že ty novinářské přestřelky nemohou býti překážkou další spolupráce, že tomu či onomu uklouzlo pero, že to tak nebylo míněno, že strana se s tím tak docela neztotožňuje. Čím je věc v pořádku. — Jen tu zůstane onen čtenář, který po takovém tažení v novinách čekal boj a vidí klid a mír. Několik dní ho jeho tisk udržoval v napětí, vyhnal věc na ostří nože, takže čtenář čeká, že poslední jednání bude stručné a rychlé. Domnívá se, že ty strany, které si to v listech řekly tak od plic a upřímně, sotva v nejbližší době se posadí společně za zelený stůl. Ale ony si za stůl sednou a čtenář jen dumá, proč bylo tolik hluku, když lidé se nakonec dohodli a když se tak lehce přešlo přes ty vzájemné útoky v tisku. Po takovém rámusení čeká čtenář vše jiné, jen ne odtroubení. Jest nakloněn podezírat svůj list z toho, že dělal rámus větší, než bylo potřebí. Je prostě nakloněn se domnívati, že tady bylo něco v nepořádku. Byla myšlenka u nás propagovati týden bez hluku. I tisku by slušelo někdy dobře, kdyby dělal méně hluku, když po hluku nastává spolupráce. Čtenář bere svůj list vážně a neloučí se s tím, co jeho list napsal tak lehce, jako ti, kteří přes vzrušený boj v tisku dovedou lehce přejít mávnutím ruky: to nesmíte brát tak vážně.

V. G.

Zemědělství

Podle dat státního úřadu statistického o sčítání lidu v r. 1930 klesl počet zemědělského obyvatelstva u nás o 5,3%. Příbylo obyvatelstva v obchodu, průmyslu a dopravě. — Tato čísla jsou s to znovu podnikáti spor mezi zemědělstvím a jinými obory, hlavně průmyslem. — Ale fakt, že počet zemědělského obyvatelstva relativně klesá, vyvrací také tvrzení, dosti časté a běžné v našem agrárním tisku: že by totiž zemědělství mohlo absorbovati část těch, které racionalisace a jiné příčiny v průmyslu připravily o práci a chléb. I zemědělství se racionalisuje, zavádí stroje, nové metody výroby, které vedou k tomu, že s menším počtem (lidských) sil se pořídí větší kus práce a docílí většího výkonu. Jak to dlouho kdysi trvalo, než se obilí dostalo s pole do mlýna. A jak toto urychlily a zkrátily dnes nejrůznější zemědělské stroje! Kolik lidských rukou nahradí elektromotor, malý výbušný motor v zemědělské usedlosti, když už nechceme myslit na zmotorisované zemědělství americké? Zemědělec se snaží, aby použil všech vymožeností strojní i jiné techniky, aby s minimem námahy docílil maximálního efektu. I tak procento ruční práce (u srovnání s prací

strojů) je v našem zemědělství velmi značné, i když klesá. I zemědělství pracuje se stále menším počtem sil. To vyvrací tvrzení, že by zemědělství mohlo absorbovat část nezaměstnaných z měst. To může říkat jen agitace, které skutečnosti jsou lhostejné.

V. G.

Dělníci a zemědělci

Při jednání o změnách gentského systému podpor v neza-městnanosti se ostře srazily dvě základní skupiny našeho politického života: agrárníci a socialisté. Ne ponejprv a jistě naposledy stály proti sobě dvě skupiny, mezi nimiž — ať je okamžitá situace jakákoliv — někde bude vždy osa, kolem níž se bude pohybovati náš politický život. Tyto skupiny jsou ostře proti sobě; jejich zápas je jedním ze základních prvků naší politické historie. Položme tu otázku: jsou (a zejména v dnešní době) zájmy zemědělců a rolníků tak protichůdné, že tato protichůdnost má určovati hlavní náš boj vnitropolitický? Doba ukládá myslit hospodářsky, sledovat hru hospodářských sil, snažit se tyto hospodářské síly ovládnout. Díváme-li se na poměr agrárníků a socialistů hospodářsky, nenajdeme tolik zásadních zájmových rozporů, jak se na prvý pohled zdá. Stačí vzíti do rukou „Venkov“, týž „Venkov“, který tak málo šetří socialisty, abychom se v něm dočetli že nejsou to (jen) socialisté, kteří ohrožují zemědělce. Čteme tu o tom jak Morgan a jeho armáda bursiánů, spekulantů, kapitalistů připravovala mstu a porážku Rooseveltovi; podle „Venkova“ zemědělci na celém světě s napětím podporují zápas Rooseveltův s upíry, s kapitalisty, neboť na výsledku tohoto zápasu záleží, jak bude hodnocena zemědělcova práce po celém světě. — Ta řeč „Venkova“ o bursiánech, spekulantech, kapitalistech, u p í r e c h připomíná řeč socialistickou. Nejsou to tedy v Americe zlí socialisté, kteří chtějí podrazit nohy Rooseveltovi, pomáhajícímu zemědělci, ale někdo jiný. — Politicky lze antagonismus agrárníků a socialistů v mnohem vysvětlit, zejména uvážíme-li, že tu jde i o otázku prestiže. Skupiny jsou totiž mocensky těsně za sebou. Hospodářsky — a o úpravu otázek hospodářských dnes jde — má chalupník, domkář a malý rolník mnoho styčných bodů s dělníkem. Rolník nemá zájem na tom, aby dělník byl špatně placen a špatně sociálně zabezpečen; to platí i naopak. Zájmové rozpory: dělník—průmysl jsou větší než rozpory: dělník—zemědělec a zase rozpory: zemědělec—průmysl, obchod, kapitál jsou větší, než rozpory: zemědělec — dělník. Dělník a zemědělec jsou stejně interesováni na tom, abychom se co nejdříve dostali z hospodářské výrobní anarchie ke slušné organizaci výroby a distribuce. Oba mají zájem na dokonalejší organizaci distribuce. Špatným meziobchodem trpí nejen dělník ale i zemědělec. Kdyby zemědělské strany jen část oné energie, s jakou potírají socialisty, věnovaly praktické snaze, aby zemědělec laicino prodávající mohl i laicino kupovat (to je meziobchod, to jsou ceny v prvovýrobě, železo, atd.), poznaly by, že tu je cesta, na které se sejdou s dělníckými stranami. — Takto z tohoto sporu socialistů a agrárníků těží národní demokracie, zastupující kapitál a průmysl. Národní demokracie je tu tím třetím, který se směje, poněvadž v hádce dvou se zapomíná na to, že i ten třetí (kterého zastupuje národní demokracie) by měl nějakou obětí přispěti a že ten třetí je tím, který by měl býti klepnut pro neplechy, které dělá politicky a hospodářsky. I když nevěřím, že socialisté a agrárníci budou kdy vedle sebe sedět jako milenci, domnívám se, že dělník a zemědělec mají v dnešním desorganizovaném hospodářství hodně společných zájmů hlavně pokud jde o účelnou organizaci výroby a distribuce a pokud jde o obranu proti těm, které „Venkov“ v americkém případě — nazývá upíry. Ovšem: základní podmínkou této koalice je, aby ten, na kterého jsou upřeny oči, byl zemědělec a dělník. Ne vždy v armádách rozhoduje zájem počtu. Tomu je dovoleno se bit.

V. G.

politika

Dopis protestanta o případu papežského nuncia

Vážený pane redaktore,

myslívám si někdy o Vás, že jste prostoreký a příliš svobodný kozák a že se hravě přenesete tu a tam přes otázky velmi vážné a těžké. Ale velice si vážím Vašeho

otevřeného, nezaujatého pohledu, který vidí černou plochu tam, kde všichni ostatní se domnívají stát před bílým polem. Lze se na Vás spolehnout, že opravdu řeknete svůj názor i za okolností velmi choulostivých a že nedbáte nervosní rozčilenosti naší žurnalistické a politické ulice. Píši dnes tedy Vám, abych vypověděl několik svých dojmů při pozorování toho, co se u nás děje ve věci „papežský nuncius — Hlinka“. Možná, že se ušklíbnete svým způsobem nad tímto dlouhým úvodem, ale na tom nezáleží.

Dopis nunciův Hlinkovi mne také v prvním okamžiku pobouřil, zejména, když jsem četl, že se mu omluvili představitelé státu i republikánské strany. Skoro jsem sekundoval našim novinám. Čekáme, že Vatikán zasáhne do našich událostí po nitranské slavnosti, a ejhle, Hlinka dostává takřka papežské požehnání! Je to neslýchaná provokace. Ale když jsem pečlivěji přečetl latinský text nunciova dopisu a zvláště když jsem si odpovídal na otázku, jak je takový krok vůbec možný, mé pobouření se změnilo v poctivý stud. Vatikánská politika je známa staletou tradicí diplomatickou, nelze jí využít jistého grandseigneurství a společenské vznešenosti. Jak to, že nuncius vůbec napsal takový list a s rozvahou připojil dovolení, aby byl uveřejněn? Jak si dovolil tuto nepřímou důtku naší politické veřejnosti? Zajisté, že smíme protestovat. Řekl bych, že další pobyt nunciův je mezi námi nemožný, neboť jeho list Hlinkovi přesahuje míru toho, co za mezinárodních zvyklostí politická veřejnost smí snést. Ale tím není tato neblahá záležitost skončena. Faktem zůstává, že jsme se stali předmětem kritiky diplomata velmi odpovědného, nad to ještě dojena diplomatického sboru. Je tato kritika tak zcela neoprávněná? Tato otázka mne tlačí, snad právě proto, že valně nerozumím všední politice ani zákulisí naší politické a diplomatické společnosti.

Velká část novin odsoudila neodpovědné výpady agrárního listu na Vatikán a na jeho pražského zástupce. Věc je, myslím, jasná, a není třeba se o ní šířit. Jenže tím ještě nejsme jisti, že se podobná politická a kulturní nevychovanost nebude opakovat. Jak je chatrná naše politická tradice a jak nám, lidově řečeno, leze z boty sláma, nemohlo být dokumentováno názorněji, než že se tak stalo v orgánu vedoucí politické strany a ministerského předsedy. Vemte laskavě na vědomí, pane redaktore, že nejsem politicky činný a že mi v tomto případě ani trochu nezáleží na stranickém směru tohoto listu. Stranická příslušnost onoho listu je tu jen náhoda; mám pocit, že v našem ovzduší je téměř každý list s to počínat si podobně. Co jsme to za lidi, když ve chvíli (po nitranských slavnostech), kdy měli bychom zkoumat své chyby a omyly, vrháme se z ničeho nic, abychom sebe sami omluvili, na představitele zahraniční moci? Je to až zarážející, jak máme málo politické noblesy. Naše politická slabost je do jisté míry zaviněna nevychovaností. Zmiňuji se o těchto věcech proto, že právě mezinárodní síla našeho státu může být takto zšantročena. Bez opravdové tradice a slušnosti vnitropolitické nemůže ani prestiž obhájit ani nejlepší ministr zahraničí anebo nejjobratnější zástupce.

Ale to není vše. Případ nunciova listu mne poznovu přesvědčil o vnitřních slabinách českého katolictví. Neboť Ciriáciho odpověď Hlinkovi je nepřímou, ale tím těžší kritikou české katolické společnosti. Vatikán nepokládá zatím ještě českého katolictví za svou spolehlivou oporu. České katolictví mu neimponuje. Je

nahlodáno se všech stran, nemá síly kulturotvorné, není už výrazem české duše ani oporou československého státu. Nemá světců ani velkých řeholníků, chybějí mu silní theologičtí myslitelé i mimořádné osobnosti biskupské. Po převratu se z něho zrodila církev Československá, a když nedávno se českým katolíkům zastesklo aspoň po nějaké náhražce světecké a náboženské velikosti, nenašli jiného než — biskupa Eduarda Brynycha. To je přece jen málo, i když mne ani nenapadá, abych tohoto muže snižoval anebo zesměšňoval. „Venkov“ se pohoršoval, že od převratu nedostal nikdo z českých biskupů kardinálský klobouk. Je to zajisté podivný fakt, ale nevidím v něm projevu nějaké zlé vůle z Vatikánu. Prosím Vás, k o h o má Řím povolal do kardinálského kolegia? Patrně by to měl být primas československý. Arcibiskup Kordač, muž v českém katolictví jistě nadprůměrný, nemohl přijít v úvahu, protože byl představitelem církevní provisorie, tak povážlivě postižené odpadem kléru i lidu — a patrně i jemu něco chybělo s hlediska katolického? A nyní? O tom raději nemluvmé!

Kardinál však není nositelem důstojnosti jen za svou osobu, nýbrž i za své stádo. Můžete mi namítnout, že přece za Rakouska se stal kardinálem leckterý prelát jen a jen pro svůj šlechtický původ, nejsa zatížen velkou zbožností. Je to pravda, ale nelze zapomenout, že šlechtičtí kardinálové byli představitelé staleté románské kultury katolické, feudálního řádu a říšskocírkevní lesku. To byly pro Vatikán důležité hodnoty, a když zmizely, musejí být nahrazeny nějakým ekvivalentem, kterého české katolictví nemá. Čeští biskupové a kněží se namáhají projevit nunciovi svou bezvýhradnou oddanost i rozhořčenost nad útoky „pokrokařského tisku“. Ale Vatikán a jeho zástupce v Praze vidí, že je to jen jejich soukromá záležitost, která nemluví za širokou veřejnost. Naše katolictví není prostě mluvčím českého lidu a nemá ani vnitřní mohutnosti, která bývá údělem katolictví tam, kde je v menšině.

Nepíši toho ze škodolibosti, neboť jako občan státu vidím, jak v tomto případě jsou naše vnitřně politické nedostatky projevem katolické slabosti, a jako protestant už dávno cítím, že náboženská slabost českého evangelictví jde ruku v ruce se slabostí našeho katolictví. A tato katolická slabost nebude vyvážena ani barokní tradicí ani politickými chytristikami. Tady mohou pomoci pouze ti, kdo se pokoušejí o náboženské probuzení a rozvážení českého katolického úhoru. Vy, politikové, se nad tím nedůvěřivě usmějete, ale proto to není méně pravda.

A na konec bych chtěl ještě upozornit na jednu věc, která však s případem nunciovým nesouvisí p o d s t a t n ě. V listu živnostenské strany středostavovské jsem si všiml, jakým způsobem bývalý živnostenský ministr komentuje události. My, živnostníci, jsme sice v opozici — to je asi smysl jeho projevu — na vládě nám zrovna nezáleží, ale Ciriáci neurazil jen vládu, nýbrž celý stát a zvláště český lid. To je vskutku charakteristické pro naše politické myšlení a ovzduší. Zase je to jen náhoda, že jde právě o živnostenský projev — a není na něm nic zvláště nápadného. Ale pozoroval jsem mnohokrát ve styku s prostými lidmi i s t. zv. inteligencí, jak málo máme smyslu pro mravní autoritu vlády, jak se nám vláda rozplývá v kolegium stranicko-politických zástupců a jak se pořád na ni díváme pod tímto zorným úhlem. Něco podstatného chybí našemu veřejnému životu, a zdá se mi, že právě t e n t o nedostatek zavinil

pád liberálného, demokratického a socialistického Nemecka. Chybí nám jemné, byť i kritické verejné mínění, ktoré vyjadruje v n i t r n í j e d n o t u spoločnosti, spoločné vedomí toho, čo je správne a nesprávne a čo by v dané situácii mělo byť míněno pro s p o l e č n é dobro. Mnoho uniká našemu demokratickému životu práve v jeho najhlubších základoch.

Píšu práve Vám, pane redaktore, pretože si myslím, že budete mít porozumění pro tyto poznámky.

Upřímně Vám oddaný

prof. J. L. Hromádka.

V Praze dne 16. září 1933.

Jiří Šujan:

Rozhovory se slovenským lidem

IV.

Brezany.

Zde je farský úřad i pro obce, které jsme již popsali. Je přirozené, že vliv faráře, co do politiky, jeví se zde nejvíce. Při minulých volbách, když jsem zde chtěl promluvit ve prospěch československých stran a proti Tukovi, nepřipustili mne ani k slovu. Mám odtud matku, znají mne od malička, ale prý oni jsou Slováci, kdežto já jsem Čech a slyšet mne nechťejí, oni prý měli již svoji řeč v Prievidzi, vyslechli si poslance dra J. Tisu a Siváka a jiných řečí nepotřebují. Stál tam bratr mé matky, moji dva bratrance, muž mé sestry a mnozí jiní z blízké rodiny, odvolával jsem se na ně, ať dosvědčí, zda jsem se opravdu nějak odrodil svému původu, odvolával jsem se na demokratické smýšlení a chování, o kterém mnozí z přítomných mohou dát svědectví, že chci k nim promluvit jako člověk z jejich krve, jejich přátel, opravdový bratr, ale nepomohlo. I má nejbližší rodina se mne stranila. Nechce, aby byla pro mne v obci nenáviděna. Moji bratrance jsou mladí, schopní chlapi i jejich otec, chtějí v obci mít také nějaký honor, snad cíhají i na starostenstvo, nemohou býti jiní než ľudáci. Farář by je také přestal favorisovat. „Toho „Slováka“ sme už prestali čítať,“ řekl mi loni bratr mé matky, „to ozaj len samá štvanica, a človek potrebuje sa dočítať skôr niečo, čo pre seba potrebuje. Odberáme už „Slovenskú vlasť“. Ono vieš by človek išiel s tou stranou agrárnou, však je to pre nás roľníkov, ale však vieš, aký je tu svet. Netreba ti hovoriť.“ Nedávno jsem našel svého strýce v kruhu sousedů, přišla do řeči politika a už jsem ho viděl v barvě průbojného ľudáka, na Čechy nadával. A marně budete otvírat jejich rozumy. Ale představím vám mudrlantskou bábu z Brezan, abyste viděli konkrétně, jak se zde smýšlí o Česích a o jednotě. Je to tchyně mé sestry, Rozálie Hromadová:

„Bola som vtoď v Prievidzi na jarmoku, predávala som kúšтик plátna. Čo sa človek narobí, než to plátno je hotové. To musíš zasiať, zem obrobit, to musíš tie konope trhať, močiť, trepať, priať, tkať, a tu ako ten kúšтик plátna predávam, vidím, vedľa mňa sa špacirujú po chodníku na ringu vypasení, vyžratí Česi. Ach, ale taký bol ten jeden, taký mal ten bachorisko, až hrôza.“ Do řeči jí vpadl její muž Michal Hromada: „Ej, veru sa tí, ja tým otca, len vyžrali tu na Slovensku. Treba by mu bolo dať motyku alebo kosu do ruky, však by on nebol taký.“

„Prečo ste na nich tak hrozne nahnevaní? Či ste nevideli ešte Slováka, najmä farára, tiež tak tlstého?“

Stará Hromadová odpovídá, že ano, jsou i Slováci takoví, ale ti si prý svůj chléb zaslouží, kdežto Češi ne. Češi že jsou darmožráci, že nic nedělají, jen nás zde vyžírají, že je to hrůza, co se naplatí těch daní a všecko prý jen na ně, to prý tak vypadá, jako bychom si měli své pozemky kupovat; Slováci úředníci mají platy malé, zasloužené, ale Češi až tři-, čtyřikrát tak veliké a Slováci jsou prý moudřejší a lepší, ale marné, jen Čech má přednost. Ptám se, odkud to všecko vědí, kdo jim to říká. Vidím přece, že sestře chodí od převratu invalidské noviny „Nový život“, noviny české, starý Hromada je pilným jejich čtenářem, také povídá, že mu to nedělá žádných potíží číst česky, a takoveto je jejich smýšlení o Česích. České noviny nemluví prý pravdu, povídá starý. Pravdu mluví jen slovenské noviny. „Slovák“, ten prý čte u sousedů a tak tam vidí, co Češi na Slovensku dělají.

„Tak tedy vy si myslíte, že na Slovensku bude hned dobře, jestliže ty Čechy vyženeme?“

„Pravda že bude.“

„A to nevíte, jak je v Maďarsku? A Maďaři si přece sami vládnou.“

Sestra pak začala vypravovat, že věru slyšela, jak z nedaleké Velké Lihotky se dva vypravili do Maďarska hledat nějakou práci, ale že hned se vrátili. Její tchán měl v pohotově na to tu odpověď, že Maďaři jsou líný národ a že jim je špatně jen proto, že jsou bez Slováků. Jinak však mají bohatou a úrodnou zemi. Slováci proto stačili nadělat chleba pro ně i pro sebe, a bylo dobře. Češi jsou chudí, nic nemají, nás Slováky jen vyžírají. Co přinesli? Všecko jen odnášejí od nás. Ptám se ho: Co svoboda národa? Myslí si snad, že bychom byli bez Čechů svobodni? Smál se na to starý Michal Hromada, jak by ho někdo polechtal. Svoboda? Co je to? Ta čeština? Maďarština je stokrát hezčí. Čeština není ani maďarština ani slovenština, to je jen taková hatlanina. Potom Maďar je aspoň pán, ten to na sobě ukáže nejenom řečí, nýbrž i rázností a oblekem. Čech? Čech je jen takový měch...

Toto je typ těch nejneuvědomělejších lidí slovenských. Je jich tolik! Přemýšlejte, co si počítí s touto hromadou zabeďněnců? „Slovák“ je vychovává od převratu, tomu jedině věří, ostatní časopisy jsou všecko samá lež.

Studující mládež na vesnici.

A nemyslete si, že mladá brezanská generace je jiná. Nejsou jiní ani ti, co chodí v Prievidzi, vzdálené od Brezan jen asi 8 km, do gymnasia. A jak mohou býti jiní? Žije to jen mezi těmito zabeďněnci, škola doposud stále málo vychovává, nechte to, nevzdělává se; dojde tak až k maturitě. Nebylo to za celou dobu gymnasiálních studií dále od Prievidze, ničeho nezkusilo, ničeho nevidělo, ani jen na plátně v biografu, ani v divadle na jevišti. Není peněz na rozšíření okruhu znalostí a vzdělání. A kdyby i bylo, rodiče a sourozenci nedají, dost je na tom, že chodí do školy; není ani ambice v studujících samých, každý je rád, že se co nevidět dostane na nějaké to učitelské místo, že bude mít už chlebiček lehčí. O víc mu nejde.

Takový studentík má snad lépe vidět do politiky než jeho tatínek? Studuje jen tak řemeslně, vůbec nepřemýšlí o problémech života a od toho chcete, aby se dostal ve svém duševním životě trochu dál, než jsou

jeho domáci? Ejhle, to je tá mladá slovenská generácia! Gymnasium v Prievidzi má také žactvo. Hlinkovskou odvahu však majú títo „učení“ mladíci. Vychováva je k tomu „Slovák“. Nedávno jel tudy pan prezident z Bystričky do Topolčianek. Kterýsi maturant z Brezan pripravil plachtu s nápisem: „Otcé, kdy nám dáš tu autonomii?“ V Prievidzi na gymnasiu existuje od prevratu literárny kroužek Masarykův; autonomističtí studenti chtěli však už loni proměnit kroužek na Štefánikův. Co Masaryk? Masaryk není náš člověk. To čtou ovšem v „Slováku“. Štefánika, pravda, berou tak, jak jim ho podává zase ten „Slovák“. On by dnes byl podle nich největším odpůrcem Čechů, rozhodně by nebyl Českoslovákem. Mladá hlinkovská generace přetrumfla i samého Hlinku ve svých smělejších dedukcích. Hlinka mi nedávno řekl před svědky, že v tomto bodě jeho mladíci nemají pravdu a že dává za pravdu mně, který jsem napsal v boji proti jeho mládeži celou knihu, abych provedl důkaz, že Štefánik byl jeden z nejohnivějších hlasistů, bojovníků proti staronárodní partikularistické ideologii a že ani jeho povaze neodpovídá, aby se byl odklonil od československého ideálu.

V ý j i m e č n ý z j e v .

Brezany a Nedořezy jsou obce, které jen trať dělí od sebe. Jejich obyvatelstvo je jedné vzdělanostní úrovně. A ta je, jak vidíme, ubohá, ačkoli v Nedožerách je i notářský úřad a v Brezanech zase fara. O kulturní i hospodářské povznesení obou obcí od prevratu hodně se stará, ovšem s malým účinkem, jeden velmi agilní a ambiciózní mladý muž, Štěpán Flimmel z Brezan. Je to jakýsi výjimečný zjev v tomto okolí vůbec. Jeho matka pocházela z Turce, byla to velmi uvědomělá a poměrně vzdělaná Slovenka. To bylo znát i na výchově jejích dětí, na Štěpánovi nejvíc. Na konci světové války ho vzali na frontu jako 17letého mladíka. Po prevratě se výborně osvědčil v zařizování a budování československé armády ve funkci účetního rotmistra. Ptám se ho, proč nezůstal na vojně?

„Chceli to všetci moji predstavení. Ale ja som sa tešil na kultúrne pôsobenie v svojom domove. Myslel som si tiež: zlatý civil!“

Miesto na vojne som nechal tým, ktorí si netrúfali osvedčiť sa v civilu. Potom sme doma mali, pravda, nejaký ten majetok a pre roľníkov sa ukazovala dobrá konjunktúra. A potom, čo je istejšieho, ako tá pôda, kus toho poľa. Tu si stojíš pevne, máš silný základ pod sebou. Predstavení vojenski mi hovorili, že ľudia, ako som ja, potrebujú v armáde, tým viac, že my Slováci nemáme tu pomerného zastúpenia. Boli to Česi, výborní ľudia, vzdelaní ľudia. Keď som nechcel zostať u vojska, chceli mi získať miesto v inom obore štátnych služieb. Hľadali sa Slováci, ktorí by pomáhali budovať štát, jeho službu. Nechcel som ani to. Išiel som domov. Takých Slovákov bolo viac. A preto ja nemôžem počuť tie ľudácke reči, že sme my Slováci boli od prevratu obchádzaní, že len Česi si všetky štátne služby obsadiť chceli a si aj obsadili. Pokiaľ ja viem, nebolo o prevrate súčasne Slováka, spolaľhivého Slováka, ktorý by sa nebol dostal do štátnej služby, ak sa o to uchádzal. My sme si boli sami na vine. Nepokladali sme si vstup do štátnej služby za našu národnú povinnosť, ako to robili Česi. Neskoršie už by sme ich boli zo štátnych

služieb vyhazovali s tým odôvodnením, že sme si ich vzali na Slovensko len do času, kým vraj nebude dost Slovákov. Nie je pravda. Bolo nás niečo aj hneď po prevrate a nešli sme miesta obsadiť. A nemohlo byť reči o dočasnosti. Ja som sa v civilu uplatnil, ale koľkí sú takí, čo išli do civilu tiež s týmito snahami, ale sa neuplatnili. Tí zanedlho začali na Čechov nadávať, že majú obsadené miesta v štátnych službách na Slovensku.

Ale keby nebol taký ohromný nepomer medzi tým, ako sa má jeden štátny zamestnanec a človek v súkromnom živote, nebolo by ani toľko nenávisť proti Čechom. My roľníci, ani my strední roľníci, čo máme okolo 20 hektarov, nemáme dnes ani na to existenčné minimum, po zaplatení daní a všetkých iných verejných dávok; nemôžeme dať študovať svoje deti, podpory na ne nedostaneme, kdežto ten štátny zamestnanec, akým som ja mohol byť dnes, s platom asi 1800 Kč mesačne, necíti vôbec dnešnú krízu. Strhli im volačo s platom, ale to je nič v pomere k tomu, o čo menšie dôchodky sú v súkromných zamestnaniach. A potom dnes všetky životné potreby sú nepomerne lacnejšie. Možno povedať, že štátni zamestnanci sa dnes majú lepšie, ako kedykoľvek pred tým. Ponevác je život pre nás sklamaných, čo sme mohli ísť do štátnych služieb a nešli sme, tak krutý a pre štátnych zamestnancov, ktorými sú najviac Česi, tak dobrý, u ľudu slovenského aj toto podporuje nenávisť proti Čechom; tým viac, keď sa neskoršie po prevrate, ba ešte aj teraz dáva často prednosť Čechom pri prijímaní do štátnych služieb. Takých prípadov „Slovák“ ohromne využije, a ľud búrky proti Čechom, až je to hanba. Nasledky vidíš. Ej, toto by už raz malo prestať, v záujme samých Čechov.

Ľud nenávidí potom i každého, kto sa opováži zastať sa Čechov, hlásať ideál československý. Myslia si, že ten každý sa špecializuje na pomoc Čechom vyžierať Slovensko. Myslia si, že sa zapredal Čechom za nejaké výhody. V „Slováku“ to o takom Slovákovi roztrubujú a ľud, pravda, tomu verí. Netreba už, ako teba tu nenávidia, len práve pre toto. A mne hrozne zaslíevajú, že som tvojím priateľom. Ale niekto musí ešte zostať, čo nestratí ideál s očú v tom chaos, čo pracuje seriozne za lepšiu budúcnosť československú. Inak by sme sa mohli radšej rozísť čím prv, raz navždy. „Slovák“ veru za ten ideál nepracuje, ani tí, čo páchajú tie chyby; či sú to už Česi a či Slováci.“

Zajisté bude čtenář zvědav, jakého je tento moudrý Flimmel politického vyznání. Je ľudák. Takto mu je jedině možno zde žít a hlavně jedině možno zde v prospěch celku pracovat. Jinak by mu nedůvěřovali a nemohl by se dostat k slovu ani v obecních záležitostech. Takových ľudáků bychom si měli přát čím více. Tak by otázka československá byla vlastně již odstraněná. Ani jazykových sporů bychom neměli. Flimmelovi je jedno číst česky anebo slovensky.

K ú t y u P r i e v i d z e .

Flimmel a ještě asi pět jeho přátel z okolí Prievidze koupili si při parcelaci Pálffyovského panství majer Kúty. Navštívil jsem je za účelem tohoto rozhovoru v nejužších žních. Známe se všichni jako přátelé. Zanechali práce a věnovali se mi. Rádi byli, že jsem je navštívil, přáli by si toho častěji. Jsou to vesměs uvědomělí, vzdělaní rolníci. Mnozí vyspělejší sedláci z okolí Prievidze si přáli, aby Kúty nebyly rozparcelo-

vány a aby se z nich udělalo státní vzorné hospodářství, kde by se rolničtí synkové z okolí učili hospodařit. Zajisté by to bylo ideální. Ale státní pozemkový úřad tak málo dbal toho, co je ideální, nejenom na Kútech, nýbrž při provádění pozemkové reformy na Slovensku vůbec. Dobře je aspoň, že Kúty dostali příčinliví a vzdělaní rolníci, oni svým vzorným hospodařením budou sloužit za příklad celému okolí. Flimmla, jako jednoho z ľudáků, kteří se na Kútech usadili, již známe; za agrárníky uvedeme zde mladého J. M j a r t a n a.

Je to zdatný, silný, pravý sedlák. Má vysoké a nad očima silně vypouklé čelo. Mluví krátce a s rozmyslem. Odvedli ho do světové války také jako 17letého. Všecko se to oduševňovalo; on nebyl ještě národně probuzen, ale nešlo mu do hlavy, že se musí vraždít nevinní lidé. Říkalo se, že bojují za vlast, ale on nevěděl, co to je. Ptám se ho, zda by chtěl autonomii.

„Ne, to nie je v našom záujme. To je pre tých, ktorým sa nechce pracovať, ktorí nechcú súťažiť s Čechmi. To je pre zbabeleckú slovenskú inteligenciu. Čo takémuto pracujúcemu človeku, ktorý má nehoráznú chuť bojovať s prekážkami prírody, tým väčšiu chuť, čím je viac tých prekážok, čo môže imponovať nejaké odťahovanie sa od boja s Čechmi, boja životného? Mne imponuje taký človek, ktorý sa i pri tom všetkom, že Čechov protežujú a jeho ako Slováka prenasledujú, vie vynajst, a lenieten, ktorý kričí pri každej menšej bolesti a nadáva ako baba na trhu. Aké separizovanie? Čím väčšie je pole, na ktorom sa mám a môžem uplatňovať, tým lepšie pre nás i pre Čechov. A počkajte za niekoľko desiatok rokov, môžeme sa my Slováci stať väčšími pánmi v československej domovine, než Česi. Správne to povedal Hodža, že my nechceme byť stále tí „ubozí Slováci“! My sa úžasne množíme a Slováka, keď sa uvedomí, vychová, vzdelá, je neslýchane silný, schopný. Keby ste vedeli, ja si nemôžem dať robotu s prebytkom energie. A čo by som všetko chcel robiť?! Tiež budem robiť a už aj robím. Ja by som chcel, aby náš štát bol ešte aspoň raz tak veľký, aký je, nie ho umenšovať. Čo mi je to Slovensko samo? To je nič. To mi vôbec neimponuje, byť takým malým. A okolo nás sa to všetko len rozťahuje, rozhadzuje, chce nás prehltnúť a my sa budeme ešte umenšovať. Aká to nehorázná hlúposť.“

Nadávaajú na Čechov, že sú vraj takí a takí. Vieme, čoho je schopná taká babsko, keď sa pustí do zvydu. Až je zemi ťažko od toho nadávania. Tak sa mi javí aj tá ľudácka spoločnosť. Viem, aj medzi Čechmi sú špinavci, ale ja poznám tak český národ z vlastného pozorovania, že je o mnoho lepší ako slovenský. Na príklad česká inteligencia a slovenská inteligencia: to je sto a jedno. Česká je solidnejšia, demokratickejšia. Naši páni majú demokraciu len na papuli. Ti by chceli Čechov vyháňať? Aj na to sú zbabelí. Ti vedia len blačať. Keby prišlo k činu, nič neurobia. A však by sme sa my uvedomelí Slováci dívali na takú prácu. Ja by som bol prvý, čo by sa obrátil proti tej svedenej luze, svedenej a nahuckanej slovenskými, no, i maďarsky cítiacimi pánmi. Bol som na vojne medzi Čechmi, mali ma hrozne radi, českí dôstojníci i poddôstojníci sú veľmi slušní. Poznal som však nadporučíka Slováka, to bola zgerba, to bol naničhodník.

Tu je len umele vyvolávaná a pestovaná otázka: Čech a Slováka. To pre mňa otázkou nie je. Ale sú u nás otázky triedne, stavovské. Je kríza, ale prečo ju máme najviac pociťovať my rolníci a ti robotníci, čo nemajú práce? Ostatní sa majú pomerne dobre. Tá kríza je také práve,

ktoré jedni nesú na hrubom konci, druhí na tenkom konci a iní zase vôbec nikde; kráčajú si vedľa nás nemilosrdne, cynicky. To nie je v poriadku.“

Zdá sa mi, že jsem Kútovčany už moc zdržel od práce, děkuji za jejich laskavost, že si se mnou pobesedovali.

literatura a umění

B. Markalous:

Adolf Loos zasloužil se o civilisaci

III.

Zásada stavebního odívání: nejprve o lidské kůži a prádlo.

Semprovskému principu stavitelství jako odívání nedal nikdo tak přesný výraz a takové myšlení do důsledku jako Adolf Loos. Začíná lidskou kůží a končí domem a urbanismem.

Prvním oděvem člověka je jeho vlastní kůže. Té věnoval Loos mnoho pozornosti, a stručný obsah jeho vývodů vyložili jsme v kapitole o instalatérech, kteří zařizují vodovody a koupelny, mají býti prvními řemeslníky ve státě.

Dodali bychom k tomu jen ještě jeden charakteristický Loosův výrok:

Každá doba je šetrná svým způsobem. Osmnácté století mnoho vydávalo za jídlo a velice šetřilo na čistotě. Toto století je smradlavé století — je to dosud cítit i z nábytkem.

Dnes dbáme víc na čistotu!

Američtí vojáci zařídili si ve Francii i v zákopech koupelny. A co se nestalo? Volalo se: „Tohle že jsou vojáci?“

Proč se tak volalo? Poněvadž představa dobrého vojáka je u nás ve střední Evropě nerozlučně spojena s nečistým a smrdícím vojákem!

Další odívání je prádlo.

Užíváme, pravda, svrchního oděvu jako celý vzdělaný svět a tím se lišíme od venkovanů, kteří nosí ještě středověký kroj. Jenže nelišíme se od nich svým prádlem. Běda, kdyby náš povrch, oděv, z nás kus po kuse spadl a my stáli oděni pouze prádlem! Tu by se vidělo, že vlastně oblékáme evropské šaty jen z hloupého napodobení, neboť pod nimi všichni ještě nosíme národní kroj. Hráti si zevně na moderního člověka a klamat oněmi částmi ústroje, které není vidět, to nesvědčí o opravdovém smýšlení.

V Maďarsku nosí lidé, tak zvané vzdělané vrstvy, stejné podvlčky jako je nosí čikošové, a ve Vídni nenosí vzdělaní muži v podstatě jiné prádlo než dolnorakouský sedlák. Žijeme aspoň padesát let pozadu za dobou, kdy Anglie vybojovala vítězství prádla stávkovému proti prádlo tkanému. Před sto lety halili se lidé cele do plátna. Během století dobýval výrobce stávkového zboží krok za krokem jednu část těla za druhou: počal pletenou ponožkou pro nohu a zmocnil se postupně celého těla. Jenže u nás je to tak, že stávkařům patří jen spodní polovice těla, kdežto horní musí snést to, aby trikotová košile zakryla se ještě košilí plátěnou. Ale ani tak daleko vlastně nejsme. V Rakousku zůstali jsme terpe u nohou. Nosíme pletené ponožky a nenosíme už onuci. Nosíme však ještě plátěné podvlčky — strašnou věc, která v Anglii a Americe vymřela.

Kdyby muž z balkánských států, jenž nosí dosud onuce, přišel do Vídně a vstoupil do obchodu prádlem, aby koupil svou obvyklou onuci, dostalo by se mu nepochopitelného odmítnutí, totiž, že onuci nedostane. Ale na objednávku ano. Pro boha, co se tedy nosí? — Ponožky. — Ponožky? To je velice nepohodlné. A příliš teplé v létě. Což již nikdo nenosí onuci? A přec, zcela staří lidé. Mladí pokládají onuce za neestetické a nepohodlné. Dobrák z balkánských států rozhodne se s těžkým srdcem, že tedy učiní pokus s ponožkami.

Jakmile přestal balkánský muž nosit onuce a začal nosit ponožky — stoupl o stupeň lidské civilizace.

A teď historii, kterou jsme právě uvedli, přeneseme do New Yorku, kam přijde náš Vídeňák a chce v newyorském obchodu kupovat — plátěné podvlčky. Navlas by se ta věc sběhla. Proč? Protože balkánský Plovdiv má se k Vídni tak, jako se má Vídeň k New Yorku.

Ale to jsou všechno řeči do prázdna. Je hloupé dělat reformátora. Necht' náš muž klidně nosí své plátěné podvlčky místo stávkových. Je nesmysl nutit lidi do vyššího civilizačního stupně, když nevyčítí, oč jde, když to nežádá jejich nitro.

Plátno je nepohodlné člověku na vyšším stupni stoupcím. Musíme proto čekat nějaké desetiletí, než naši lidé ucítí tuto nepohodlnost. Velmi nám pomůže tělesná výchova a sport, jež přišly rovněž z Anglie a které vyvolají odpor proti všemu plátěnému prádlu.

Za dob Loosových, v době secese, nosily se nesmírně vysoké límce jak jednoduché, tak také dvojitě, složené. Často jsem slyšel od Loose, že on zavedl nízký přeložený, poloměkký límeček. Jisto je, že se těmito věcmi vážně zabýval, že je propagoval, právě jako řadu jiných dobrých a rozumných věcí, na př. ovesné vločky, jejichž nezdar, neoblíbenost ho mrzela ještě v roce 1923. V „Řečech do prázdna“ zle klne na příklad také škrobené náprsenky, tuhým límcům a manžetám a poukazuje na sportovní Angličany, kteří tyto násilnosti ze svého oděvu dávno odstranili.

Trikotové prádlo, praví, skrývá ovšem v našich poměrech velké nebezpečí. Je totiž určeno jenom pro ty, kteří se denně myjí a denně koupají. A tu jsme u proklaté věci. Mnozí Němci spatřují ve stávkovém prádle znamenitý důvod — aby se nemusili mýt.

Prosím, pohleďte jen: z Německa přicházejí k nám všechny vynálezy, jež mají uspořít mytí, čistotu těla. Připomeňme si jen, že z Německa přišlo do Vídně celuloidové prádlo a gumové náprsenky.

Z Německa pochází tvrzení, že mytí nesvědčí zdraví a že můžeš trikotovou košili nosit po léta — dokud si to tvé okolí důrazně nezakáže. Američanu je Němec bez běloskvoucí ale nepravé náprsenky nemyšlitelný. To dokazuje karikatura Němce, jak si ji jednou provždy udělaly americké humoristické časopisy. Poznáš v nich Němce po cípu náprsenky, která mu vykoukne nad vestou. Pouze ještě jedna třída lidí nosí v amerických karikaturách falešnou náprsenku — tramp, tulák.

Nepravá náprsenka je symbol tělesné nečistoty.

A je hanba, že tyto nepravé náprsenky, které jsou ohavným svědectvím kulturního stavu celého našeho rakouského národa — najdeme pyšně vystavené na vídeňské výstavě léta páně 1898! A neméně je zarmucující, že na této výstavě vidíme tolik kravat se šitým

uzlem. Jsou ovšem dělány pro dámy. Ale to je přece jedno, protože tady jde o princip, vždyť už i ve Vídni se tuší, že takové kravaty jsou pro muže sprosté.

Nepravá náprsenka a kravata se šitým uzlem patří do rubriky gumového prádla a skleněných brilantů.

Boty jako další člen vedoucínás k stavebnímu odívání.

S botami není věc tak jednoduchá, jak by se zdálo. Poradíme si snadno s oděvem podle příkazu módy, se silnými nebo útlými boky, s vysokými nebo nízkými rameny, která se dají snadno změnit novým stříhem, vatu nebo jinými pomocnými prostředky. Ale obuvník musí se přísně držet tvaru nohy. Kdyby chtěl na př. zavést malé boty, musel by trpělivě čekat, až vymře generace s velkým nohama.

Ne! S botou to není tak jednoduché. S botami si nemůžeme poroučet podle módy. Lidé nemají stejný tvar nohy. A teď hledejme normu! Která forma nohy má obuvníkovi určovat dílo? Vždyť také on se musí snažit — jako ostatní řemesla — aby dělal moderní obuv. I on se chce dostat dopředu.

Co tedy dělá? Přidrží se té nohy, kterou mají lidé oné vrstvy, jež udává ve společnosti tón. Ve středověku byli to rytíři, kteří měli menší nohy než chudý robotný lid. Proto byla tehdy malá noha moderní a její prodloužení, boty se zobákem, mělo ještě zesílit dojem štíhlosti nohy. Když potom rozšafné měšťanstvo přišlo ke cti, přišla do módy velká široká noha pomalu a účtyhodně krácejícího měšťana. Století 17. a 18. bylo dobou zvratu obuvnické módy, který způsobil dvorský život: chůze upadla v nemilost a pro časté používání nosidel nastoupila opět vládu malá noha a bota s vysokým podpatkem, která se hodila pro park a zámek, ale nikoliv pro polní cestu.

Anglosaská kultura, zdůrazňující tělesná cvičení a jízdu na koni, zavedla anglickou vysokou jízděckou botu — i pro ty, kdož koně neměli. Tato jízděcká bota stala se symbolem volného člověka, který konečně překonal feudální ceremoniel, t. j. boty s přeskami, dvorský vzduch a kluzké parkety. Tato bota — opravdová sportovní bota — měla nízké pohodlné podpadky.

Bohužel naše vídeňské prostředí, psal Loos, je zaplněno touhou mít co nejmenší nohu a mrzačit si ji v úzkých botách. Ale už se ukazují známky zlepšení. Naše sociální poměry nutí, abychom chodili rok od roku rychleji. Čas, to jsou peníze. I vznešené kruhy, tedy lidé, kteří měli vždycky dost času, zrychlují své tempo. Z pomalých chodců stávají se běžci. Ještě v 17. století pochodovali vojáci tak, že by nám to připadalo dnes jako střídavé postávání na jedné noze, které by naše nohy zvyklé rychlé chůzi velmi unavovalo. Vojsko Bedřicha Velkého udělalo v minutě sedmdesát kroků. Naši vojáci stovdvacet.

Národové s pokročilejší civilizací chodí rychleji nežli ti, kteří jsou pozadu. Američani rychleji nežli Rakušani, Italové, nebo obyvatelé balkánských států. Přijdeme-li my, Vídeňáci, do New Yorku, máme dojem, jako by se někde stalo neštěstí.

Chodíme rychleji, to znamená, že se palcem větší silou odrážíme od země. Skutečně náš palec je stále silnější. Pomalé kráčení rozšiřuje nohu. Rychlá chůze nohu prodlužuje a vyvinuje palec.

V naší době pěšák vystřídal jezdce na koni. Pěšák je symbol pozhnaného anglosaství. Heslem příštího století bude dostat se vlastní silou kupředu, rychle. Nejprve byla nosítka, pak kůň a nyní vlastní tělo, svalstvo. Už jsou pryč doby, které pokládaly vůni stáje za nejvznešenější parfum. Jezdec byl tehdy zhýčkaným miláčkem národní písně: „Jezdcova smrt“, „Jezdcova milenka“, „Jezdcovo loučení“. Pěšák byl nula. Celý svět, který si dával na sobě záležet, chodil oblečen jako jezdec. Když chtěli být lidé krásně oblečení, oblékali jíздеcký kabát a frak. Jezdec byl muž roviny, ploché země. Byl to ve vypěstěném typu svobodný, anglický venkovský šlechtic, který choval koně, jezdil lovit na koni a pronásleduje lišku skákal přes anglické, přírodní ploty.

Muž pěšák, který nežije v rovinách, nemůže potřebovat jíздеckých bot. Ať žije ve Skotsku nebo v Alpách, musí mít šněrovací boty, punčochy a volná kolena. Muž z roviny nosí hladká sukna, muž z hor drsná domácí tkaná tkaniva.

Díky bohu, že přestali jsme mít strach před horami. Ještě před sto lety jímala lidi před horami ohromná bázeň. Dnes stoupat na hory, posunovat vlastní silou své tělo výš, platí za ušlechtilou vášeň.

Také cyklista nemůže potřebovat vysokých bot. Nosí šněrovací boty a široké kalhoty, aby měla kolena dosti místa pro šlapání pedálu.

Vidíte, že všechno jde z funkce!

Loos prorokoval, že šněrovací boty opanují příští 20. století stejně jako jíздеcké boty opanovaly 19. století.

Zatím však nosíme perka, povzdechli si 1898 Adolf Loos.

Ale přece útěcha. Šíří se tělesná cvičení. Jakmile naši sportovci začli užívatí krátkých kalhot — bylo všem zřejmo, že perka jsou nemožná. Jen si to představte: krátké kalhoty nad kolena, dole na nohou ponožky a na nich odstavající perka! Každý hned věděl, že bez milosrdného skrytí kalhotou nemohou se perka vůbec nosit. Pro nás — pro moderní lidi — jsou perka definitivně mrtva!

A co je zajímavé: malá noha, teď na přechodu století vychází z módy. Angličani mají zase pravdu. Velké nohy Angličanů a Angličanek už nás nesvádějí k posměchu jako dřív. Ovšem, vždyť my jsme se stali mezi tím už také Angličany, chodíme pěšky, stoupáme na hory, máme kola, děláme sport a dostali jsme také — horibile dictu — anglické nohy.

A Adolf Loos zmiňuje se o dopisu, který ho došel z Ameriky, v němž kdosi popisuje slavného cikána Riga. Takto: „Pod kalhotami vykukoval pár protivně malých nohou“.

Protivně malé nohy! To se hodí. Z Ameriky dochází k nám nové rčení: Protivně malé nohy. Svatý Clau-rene,* kdyby ses toho byl dožil! Tvoji mužští hrdinové nemohli mít ani dost malých nožek, aby se jako praví rytíři, jako typy ušlechtilého mužství v těch malých nožičkách mohly zjevovat ve snech statisícům německých panen.

Pro tato perka měl Loos s vídeňskými obuvníky velkou patalii. Zastával se šněrovacích bot a odsuzoval perka. Přípisy pánů obuvníků — píše — nepřispívají vůbec k vysvětlení našeho (funkčního) hlediska. Všeobecně a do jednoho tyto rozzlobené dopisy a zaslána tvrdí, že přijetím šněrovací boty bude těžce poškozeno rakouské

* Německý spisovatel počátku XIX. stol. populární novelami.

obuvnictví: vytlačí jerka, která jsou považována za rakouskou národní obuv. „Páni obuvníci marně protestují! Metrické centy tiskařské černi, kterou jsou tištěny útoky na mne a protesty v jejich časopisech — nevzbudí rakouská perka k novému životu!“

Ale je třeba také naše mistry pochválit.

Po anglických obuvnicích dělají naši výrobci jistě nejlepší boty na světě. Rakušané, pokud jde o obuv, vynikají nad jiné národy. Divím se tomu, praví Loos, poně-vadž naši obuvníci jsou za svoji práci špatně placeni. Obecenstvo stlačuje ceny a živnostník musí si to nahradit ve způsobu zpracování.

O, nevěřte, že špatně pracovat působí obuvníkovi radost. Ale vy ho k tomu nutíte. Jemu se sní o nejlepší kůži, nejlepší práci. Jak rád by strávil o den déle u toho onoho páru bot. Jak nerad nutí své pomocníky k rychlejší práci, věda, že při tom musí být přehlédnuta lecjaká nedbalost. Ale život je neúprosný. Už mu nedělá práce radost. Musí, musí a musí zhotovit boty za určitou cenu a proto se odhodlá s těžkým srdcem propustit dobrého, však pomalého pomocníka. Z téhož důvodu začne šetřit na surovém materiálu. U nití se musí začít. Ale vy, jimž to působí zvláštní radost, že jste svému obuvníkovi strhli zase zlatku, vy, kteří tuto zlatku vydáte s lehkostí za lepší sedadlo v divadle, vy jste nejhorší nepřátelé našeho živnostenského stavu. Smlouvání a utrhování demoralisuje výrobce i spotřebitele. A přes to: jak máme dobré boty! Naši obuvníci jsou dovední lidé. Tkví v nich mnoho ducha a individuality.

Snad má německý národ proto tolik dobrých ševců, že každému hochu, který má svou hlavu, individualitu — tedy podle názorů rodičů ničemnému chlápce — se vyhrožuje: „Nebudeš-li poslouchat, budeš ševcem!“

Němec musí umět poslouchat. Který Němec se to nenaučí, stane se ševcem. Proto máme tolik Hans Sachsů a Jakubů Böhmu na verpáncích.

Obuvnictví je obor, který se nemůže tak rychle „překonávat“ proto, že je vázán na funkci chůze a na tvar lidské nohy, který se nemění.

A vůbec s tím překonáváním! Jde-li o dámskou módu, musím mlčet. Jde-li o pánskou módu, mám už námitky k častějším změnám. Ale jde-li o překonávání — u nábytku a ve stavbách, pak jsem bez sebe.

Obuvník, který dělá dobré boty, nikdy nemůže „překonat“ tyto své dobré boty. A umím-li si já jeho výrobek udržet (poněvadž mám mnoho bot), budou moderní vždycky.

Zaplat Bůh, obuvníci se ještě nepřekonávají.

A nedej Bože, aby architekti navrhovali boty. Pak se budou obuvníci s velkým úsilím, honem — aspoň každé dva roky — obuvnický překonávat.

Mám dvacet let boty a nevyšly ještě z módy!

Kdybych byl milovníkem koní, měl bych zásadu: Ne koně vůbec, ani krásné koně, ale čistokrevné, třeba méně líbivé koně.

A podle toho: ne nějaký kufr, ale kufr z nejlepšího materiálu. Důkladný na celá století.

A tak jsem dospěl k tomu, že zásada, kterou má lecjaký, duševně jinak omezený člen Jockey klubu, je naprosto správná. Šlechtici opravdu byli lidé rekordní, dali jedině na materiál a na přesnou, dokonalou práci.

Také u cechu kloboučnického mnohému se přiučíme — jsouce staviteli.

Vídeňští páni kloboučníci chtějí dělat světovou módu. A rozřešili to hravě.

Posadí se dvakrát za rok za stůl a tento výbor chce diktovat celé zeměkouli tvar klobouku, který má být příští sezonu nošen: všude nošen, všemi gentlemany v celém světě nošen.

Kdo by si představoval tak lehké řešení této otázky!

Dívám se teď s velikou úctou na ctihodného kloboučnického mistra, který se zasadil o větší výšku cylindru a tím — majoritou jednoho hlasu — přispěl k velké změně. Pan mistr je přesvědčen, že on je tím mužem, který přinutil všechny darmošlapy z Paříže až do Yokohamy, aby si nasadili v příštím roce jeho klobouk, chtějí-li být totiž vůbec čítáni k dobré společnosti.

Ale co vědí darmošlapové z Paříže až do Yokohamy o boдрém mistru z XI. vídeňského okresu? Lají asi na tyranství vídeňské módy a nové výdaje. Kdyby jen tušili, že náš hodný mistr z XI. vídeňského okresu je ten tyran a bůh nové cylindrové módy! Nelze ani domyslet všech následků, kdyby pan mistr se nemohl dostavit do výboru, který rozhoduje o kloboukové módě, buď pro rýmu, nebo, že mu přísná manželka nedala ten večer volno, nebo také snad, že na schůzi úplně zapomněl.

Představte si, že by potom celý svět nosil nízké cylindry, tytéž jako se nosí tohoto roku! Pánové z vídeňského kloboučnického cechu mají ohromnou odpovědnost vůči celému lidstvu.

Ale čtenář jistě se ptá: copak si pařížští, londýnští, newyorští a bombajští kloboučníci dávají určovat kloboukovou módu vídeňskými pány mistry? Musíme — nesměle — odpovědět: bohužel ne! Tito špatní lidé, s perfidním Albionem v čele, nestarají se vůbec o výsledek hlasování ve výboru vídeňského kloboučnického spolku. Také bukurešti a chicagští kloboučníci hlasují. Proto je všechno snažení vídeňských mistrů marné! Ne není možná dělat lokální módu. Člověk, který nechce, aby vznešenost jeho klobouku se končila na pohraniční čáře, je nucen opatřit si anglický klobouk, který má platnost po celém světě a jehož závaznost je uznávána lidmi na sebe dbalými — ať jsou v Africe, v Indii, nebo v diplomatické společnosti vídeňské. A tak co vidíme? Nerovný boj klobouků v Rakousku vyráběných a klobouků anglických, které jsou při stejné kvalitě sice jednou tak drahé a přece jejich potřeba ve Vídni roste. A vidíme dále, že typy vyráběné členy kloboučnického spolku jsou velmi vzdáleny těch tvarů, které panují v dobré evropské společnosti. Ačkoliv máme výbornou domácí plst a lacino vyrábíme, nemůžeme dělat konkurenci anglickým kloboukům: naše výrobky všude ztroskotají pro nekorektní tvar. Máme však už domácí firmy, které vyrábějí spolehlivé, korektní formy klobouků a já nikdy nepochopím, proč máme prodávat ještě jiné klobouky — pravé rakouské.

(Pokračování.)

do ba a lidé

Franta Hron:

Tramprská elegie

Skutečnost: Pod střízlivým českým nebem se narodilo a vyrostlo cosi, čemu byl dán neurčitý název tramping. Po delší usilovné snaze vyhubiti toto vzpurné novorozeně — kterážto snaha mu, mimochodem, více prospívala než škodila — bylo přijato tak zvanou veřejností na milost a přiznán mu charak-

ter weekendu, sportu, osvěžení a nakonec i jakéhosi ideového hnutí mládeže. Tím měl býti i definován jeho příští úkol na národa roli dědičné a vyloučeny tak z něho škodlivé a destruktivní části. Konečně, když vyrostlo a zesílilo tolik, že bylo třeba najíti mu nějakou užitečnou a produktivní existenci, stal se předmětem právního obchodu. A tak je teď servírován na gramofonových deskách, divadelních prknech, v radiu a na filmových plátnech jako důležitá složka obchodní produkce made in ČSR. — Tohleto je stručná, smutná, pravdivá a objektivní historie plápolajícího táboráku pohádky mládí mrtvého trampingu.

O č i m a s n ů: Ale tramping byl něco jiného. Něco docela jiného než weekend, sport a osvěžení. Byla to prudká a pudová reakce mládí, tísněného chladem stále postupující mechanisace a civilisace, bylo to silné, útočné a výbojné hnutí dravého mládí, hledajícího nové životní formy. Byla to romantická puberta naivního exotismu modrých dálek, sentimentální cynismus opilých večerů, požáry tuláckých snů a touhy, anarchie lásky a nenávisti. Bylo to modré nebe, žlutá stráž, měsíční noc, špinavý lokál, rum, vítr, oheň, Gelner a Jesenina, potok, vteřiny ticha a úzkosti, kámen, děvče, kytara, déšť a les. A tisíc jiných stejně krásných a prostých věcí přijímaných ne rozumem, ale citem a všemi póry těla. To byl tramping.

N ě k o l i k v e r s í: Jaroslav Jan Paulík — autor „Arizony“ — napsal v almanachu „Kmene“ dosud nejdokonalejší studii trampů. Literárně — lyricky — pravdivou: Řekne-li vám někdo dnes nebo zítra nebo pozítří, nebo vůbec někdy, že je tramp, odpovězte mu: ale ne, vždyť trampové nejsou. Neboť stejně dobře by vám mohl chtít namluvit, že je vodník nebo jézinka nebo plivník nebo vůbec nějaký mythus. — Nepoznali rytmus kulometů a tudíž pojali bezelstně za svůj rytmus jazzové hudby. Zpívala jim negerské písně, které byly exotické, anglické blues, které byly erotické, a oni si k nim složili slova na motivy Jacka Londona a Zane Greye. — Organizace. Tramping se organizuje; to je hromadný pohřeb. Ať se organizovali na základě proletářské solidarity nebo v rámci „Českého slova“, tramp popřel sama sebe a zbyla po něm legenda. — Pane profesore, ta poslední věta je ta nejpravdivější pravda.

T r a m p i n g j e ž i r a v i n a: Byl jí. Byl pudovou reakcí mládí proti jakékoliv formě nesvobody. Reakcí nejen proti postupujícímu militarismu skautingu, Sokola a jiných tělocvičných organizací, které nakazil a leptal, ale byl i reakcí na socialistickou disciplínu a na tvrdou revoluční kázeň. Stal se skeptický, přestal věřit programům, smál se frázím a heslům. Měl jediný program: nakašlat na všechno a smát se. Ale to bylo teprve tehdy, když překročoval svůj vrchol. Až do té doby byl útočným hnutím mládí, bojujícího souběžně se socialismem.

O n i: Každé tak zvané ideové hnutí má snahu najíti si orgán, v němž by mohlo tyto ideje pěstovati. I tramping šel touto cestou. Roku 1929 vznikl „Tramp“ jako odpověď na útoky žurnalistiky proti trampingu. Obsahoval kromě útoků a polemik s „pa-

„doury“ (t. j. elementem, způsobujícím „útisk“ trampů) krátké povídky trampských literátů, dobré fotografie a velmi dobré politické vtipy. A konečně něco, co nahrazovalo nevypracovanou ideologii tohoto hnutí — půvabně naivní verše.

„Řekněte, co je krásnější, než oheň u stanu / oheň, rudý jak touha, jasný a hořící. / Jsem bohém a takovým už asi zůstanu. / Jsem lovec stínů. Víc není už dořící / — nejkrásnější je úsměv, v němž člověk na lukách procít, / nejkrásnější je marná láska, neb dosud nevyšlý los. / Opít se tělem milenky, to je vám nádherný pocit, / život je sladká tanečnice, která nám ukopne nos. / — Jsme jako vojáci, kteří se nevrací z války / jimž vlaje zlatá noc a růžové dívčí prsy, / život je tulácký neklid a modré zasněžené dálky, / člověk na mořském dnu, který rve korálů trsy.“ /

Kdybyste tohle připomněli plavovlasému básníkovi Gézovi Včeličkovi (tuším, že dneska jednomu z redaktorů „Rudého práva“), vyloudíte jistě na jeho široké, dobré tváři úsměv a vzpomínku, že to bylo tenkrát přece jen krásné. — Ale je třeba konstatovati, že jinak byla literární úroveň „Trampa“ dosti slušná, nejlepší ze všech potomních trampských časopisů. Bylo to především zásluhou Karla Melíška, obratného redaktora a dobrého autora vtipných, ironických povídek. Dobré verše A-Dura (Svaty Kadlece), silácké gelneronské verše Gézy Včeličky, Irčana, pozdější krásné, wolkrovsky laděné verše Benedy, jeseninovské Tundry, verše K. Marko, Molly; to vše tvořilo obsah tohoto živého časopisu, kolem kterého se zvolna tvořil kruh stálých spolupracovníků: Ančíka, Inglmayera, Trojana, Kuzmy, Franty Šerifa a j. Galerie tuláků života, obsahující ukázky veršů a prací Gelnera, Jesenina, Villona, Hamsuna, Rietuse, Rimbauda, seznámila záhy široký kruh trampů s těmito básníky jim blízkými. „Tramp“ hlásil se čile k životu a probouzel naději, že kolem něho zvolna vyroste nová, nekavárenská generace zdravých, nesentimentálních literátů. „Tramp“ vtipně glosoval politické události, koncentroval stále víc drobné kolektivy a — hledal cestu. Začala doba největší aktivity: Rodila se „divoká scéna“, která měla být pokusem o novou formu divadla, nastalo vyřízení pana Stříbrného mezi trampy, bouřlivé schůze, zakázaný celostátní sjezd na Jarově a — třídění a radikalizace. Kubátovština a vinohradská schůze pražských trampů. Tenkrát byl tramping mocí a jen nešikovnou politikou komunistů, nezajímavých nebo nedokonale zajímavých trampů, se tato moc neuplatnila. To byl poslední výbuch, a pak nastalo umírání a konec. Ale to už patří do dějepisu.

Tramp diskutující: Tramping jako takový obrátil záhy pozornost sám k sobě a začal s analysou. A to byl první symptom úpadku. Intelektuální živly nabývaly v diskusi převahy a výsledek bylo všeobecné matení pojmů. Kuzma začal propagovati teorii otrlosti — „nakašlat na všechno!“

Být otrlým je heslo, které by mohlo být na vlajce trampů, kdyby nějakou měli. Být otrlým, zatnout zuby a vykašlat se! Umět odplivnout, když přijde někdo velmi zdvořilý a počne přemlouvati: Jste intelektuál. Pojďte k nám. Volte nás.

Kuzma ve své všemožně duchaplné a dlouhé úvaze propaguje nejhoupější politický nihilismus.

Budme otrlí a nikoliv teoretičtí. Patřme sobě a ne Einsteinům.

Dokonale duchaplné. Ale i jiní jsou pod vlivem hesla: na všechno nakašlat!

A proto říkám: Kluci — vykašlete se na to všechno, co je kolem vás — proti té nabubřelé morálce paďourů postavte morálku svoji, ostrou jak meč.

Tramp netvoří hodnoty, nechce je tvořit. Tramp je nucen utéci z prostředí, kde byly hodnoty vtěleny do stávající situace. Nemíní si svůj nový svět otrávit novými hodnotami, neboť bude stejně dobře živ bez morálky, bez kultury.

Tramping přišel, aby mládí po válce zkroutenému v ne-možnou posici znovu dobyl svobody.

Tramping a politika jsou dva pojmy, které se navzájem vylučují. Proto nelze udržovati v „Rudém právu“ obhajovanou definici trampingu jako třídně politického hnutí.

My pod stany i chatami pochopili jsme nejlépe svoji demokracii, my dostali se svobodně z područí politiky. My kašleme na starostlivé volání bezdětných, my máme rádi vodu, vzduch a slunce. My si dovedeme svoje uvařit a svoje sníst, my čteme básně a máme svoje lásky. My jsme lid, který potírá mravnost v nemravných mozcích, my ve volném vyjádření posuzujeme sami sebe.

Trampové ať silní nebo slabí — se vyflákneme na problémy. Zdravý, mladý kluk si ví pomoci vždycky.

Jak je vidět z této malé ukázky asi tři čísel „Trampa“ (1930), jsou trampové — aspoň ti, kteří se účastnili diskuse — dokonalí myšlenkoví anarchisté. Proto byl nakonec nucen sám nemluvný Melíšek uzavřít diskusi s malým naučením:

Můj úmysl, udělat z „Trampa“ jakýsi průchodící dům pro nové názory a snad i literáty, byl dokonale zneužit pořádnými manžely a otci horujícími pro volnou lásku. — Géza je dobrý kluk, jehož jedinou slabou stránkou jsou básně. Gézovi můžete věřit. Inglmayer a Kuzma jsou vynavači té nejpohodlnější teorie na světě: teorie otrlosti. Oba jsou nejpočestnější občané pod sluncem a u teplých krbů hrají si na anarchisty, nihilisty anebo cokoliv chcete. Těmto dvěma nevěřte. Franta Šerif je snad nejzdravější. Pokud si ovšem nehraje na lyrika. Franta Tundra se domnívá, že učinil kolosální objev. Napsal do „Činu“ podivuhodné pojednání o trampingu a pohodlně si vyřešil problém asi následovně: Tramping je pubertální romantismus. Nejen laciné, ale i hloupé. Benedu osobně neznám. Je však jediný, který tvoří hodnoty. A ti ostatní? — Každý kluk, který sehnal dohromady osadu, vyvedl kluky z města a na umaštěném papíře nám poslal jméno osady, ten udělal víc než Kuzma, Inglmayer a Tundra dohromady.

Tohle je ovšem stejně mlhavé a neurčité jako laciný anarchismus diskutujících. Záleželo na další cestě.

A teď několik fakt: Tramping nikdy nebyl třídním hnutím dělnické mládeže, i kdyby tak bylo lze souditi podle sociálního složení trampů. Byl to zdařilý pokus ovlivnit dělnickou mládež liberalistickou myšlenkou, i když přejímala některé kolektivistické formy. Bylo to vítězství citů nad rozumem, útek od práce a boje k romantice a duchovní pubertě dvacátého století. Bylo to ideové hnutí a stalo se weekendem, sportem a rekreací. Pod střízlivým českým nebem umřelo něco, co bylo nejzajímavějším produktem buržoasie.

dopisy

Mladý Čech mladým Slovákům

Vážený pane Peteraj!

Navazuji na Váš dopis v 37. čísle „Přítomnosti“ a chtěl bych na Vás adresovati též několik slov. Tak objektivních a nezaujatých jako byla ta Vaše. Máte velkou pravdu, říkáte-li, že

se my mladí musíme dohodnouti sami přímo. Že se dohodneme, o tom, myslím, není pochyby. Vždyť je to ostuda, když dva bratři pod jednou střechou mají mezi sebou stále nějaké plotky. Je to až komické, ale často se mi zdá dle psaní našeho tisku, že máme blíže k Rumunům či k Jihoslovanům nežli k našim vlastním bratřím ve společném státě. Stejně tak musím s Vámi souhlasit, pravíte-li, že nás český tisk o Slovensku a slovenských věcech nesprávně informuje. To dovedeme pochopit zejména my, kteří jsme na Slovensku byli a bedlivě si všímali slovenského života. Pravda, jsou i výjimky, ale těch je bohužel málo. Tedy z toho psaní českého tisku nemusí ani Vás — bratři Slováci — bolet hlava. Kdo je objektivní, kdo sám se dovede kriticky dívat na věci, ten už si udělá svůj úsudek sám. A můj úsudek je, že jak český tak slovenský tisk tyto věci příliš zveličuje a nadělá s tím příliš zbytečného křiku. Dívejte se střízlivěji na tu věc a s otevřenýma očima. Vy, Slováci, zdá se mi, nemůžete nám odpustit, že ve státních úřadech na Slovensku je hodně Čechů, a odhadují-li dobře, je to jakési ohnisko, kolem něhož se točí celý ten nechutný spor mezi Slováky a Čechy. Tu bych Vás prosil, abyste se na tu věc dívali ještě více s objektivního stanoviska, než snad činíte doposud. Že po převratě nebylo na Slovensku dosti kvalifikovaných a hlavně spolehlivých sil pro státní úřady, to, myslím, uznáváte sami. A že se tam proto musili dáti čeští lidé, to, myslím, jde také každému chápavému člověku na rozum. Těmto lidem pak, kteří Vás vyvedli z popřevratového zmatku, měli byste býti spíše vděční za to a ne je vyhánět odtamtud jako cizince. Jestliže však dnes za 14 let je na Slovensku již dosti kvalifikovaných a odborných sil pro státní úřady, je zcela logické, a každý Čech Vám to milerád uzná, že již není třeba obsazovati státní úřady Neslováky. Jenomže Vy byste chtěli hned všechnu slovenskou inteligenci nastrkat do úřadů a chtěli byste to udělat obratem ruky, vyházet všechno staré a nahradit novým. Že to je prakticky nemožné a že všechno musí mít svůj přirozenou, pozvolnou cestu a že zejména dnes to jde pochopitelně jaksi pomaleji, to, zdá se, nechápete anebo nechcete chápat. Bože můj, což slovenská inteligence vidí svoji jedinou spásu jenom ve státních úřadech? Bože můj, což je tolik o co stát, dostati se do státních služeb? Já bych tam nechtěl ani zadarmo! Mladí Slováci! Všimněte si spíše obchodu, průmyslu, živností, zemědělství! Máte tam tolik skvělých možností! Učte se, zdokonalujte vše, podnikajte nové věci, nebojte se — Janošici — nespolehejte se, že to za Vás udělá stát, spolehejte jen na svoji sílu, svoje ruce, své mozky. Dnes jsou těžké doby, ani my nemáme na růžích ustláno, ale proto se ještě nesmíme vzdávat, skládat ruce v klín, naopak s tím větším zápalem musíme do boje. Nenajdete-li místa u Vás na Slovensku, přijďte k nám do Čech, na Moravu, my Vás vítáme, a pokuste se tady o svoji hru, když myslíte, že my to máme lepší. Stále a všade to musíte zkoušet, nic nejde napoprve, musíte mít železnou vytrvalost, musíte vědět, co chcete, a pak se jistě uchytíte. Nařikáním, nadáváním, politikařením se nespraví nic! Rozumíte mi?

Také píšete ve svém dopise, že je třeba, abychom jednali mezi sebou jako rovný s rovným. Bože můj, viděl jste už rozumného Čecha a rozumného Slováka, aby mezi sebou jednali jinak než jako rovný s rovným? Neupírám, naleznou se jedinci, kteří kalí dobrý poměr mezi námi, ale což podle jedinců nás chcete soudit? Ano, mladí Slováci a Češi se musí dohodnouti přímo, bez dohazovačů. My se chceme dohodnouti! Udělali-li chybu naši otcové, snažme se ji napravit, snažme se nedělat chyby — pokud to jenom jde — ale jenom pro boha nedělejme z jednoty Čechů a Slováků takový ohromný problém, vždyť nebýt na světě jiného problému nežli je tento, tak se bude svět podobat ráji. Dívejme se trochu do světa, ať se neutopíme v té naší malosti!

Že se Slovensku snad křivdilo anebo snad křivdí, je možné, já takových zkušeností o tom nemám, ale buďte ubezpečeni a nevěřte, že všim jsou vinni Češi. Nemyslete si, že všechno nejhorší se páše pouze na Slovensku. Stala-li se však křivda, nedělejte z toho národní nebo státní pohromu. Na křivdy, na chyby se musí jinak. Jste přece před zákony s námi úplně rovnoprávní, co chcete více?

Ještě jednu věc mám, kterou nedovedu u Vás pochopit: proč máte takový smrtelný strach před slovem „Čechoslovák“? To mi nejde na rozum, promiňte mi, mnohokrát. Vždyť nikdo Vám neupírá Vaši slovenskost, Vaši řeč, kulturu. Snad ani nevíte, jak je mezi českým lidem prohlouben cit pro celé Slovensko, jak všichni si přejeme, aby naši vlasti byly nejen Čechy, ale celá republika, i se Slovenskem. My ve Slovensku vidíme stejně naši vlast jako v Čechách, a proto se nám zdá zcela logické, je-li sem tam na Slovensku zaměstnán i český člověk, stejně tak jako naopak. My vidíme, jak každého léta k nám přicházejí zemědělství pracovníci ze Slovenska, jak do měst přicházejí řemeslníci, a ani nám ve snu nenapadne, abychom je považovali za cizince a dokonce je snad chtěli vyhazovat. Ne, tisíckrát ne! Přijďte k nám, můžete tu býti jako doma, přineste sem Vaše noviny, Vaši literaturu, rádi si od Vás něco přečteme. Stěžujete si na nás, že si nevšímáme Vašich knih, románů, básní. Musíte býti více obchodníky, nabídněte nám je, řekněte nám, která knížka je nejlepší, dělejte jí reklamu a uvidíte, co jich prodáte. Ale u nás nikdo neví, že vůbec existuje nějaký slovenský román, musíte nám to teprve říci, dělat propagandu. Myslíte, že kdyby český autor napsal třeba nejslavnější román světa a nepověděl nám o něm reklamou, že bychom to čtli? Musíte více znáti lidskou mentalitu, musíte vědět, že co lidem nestréte až pod nos, že si toho za boha nevšimnou, že je to taková těžkopádná masa, která se nesnadno rozvíklává ze svého klidu, když jí ale někdo dovede nadchnout, něco ukázat, něco dát, že se mu pak tisíckrát odmění. Každý člověk, ať dělá cokoli, musí umět pro svou práci vzbudit poptávku. To je nepsaný zákon celého světa. Jenom my Češi a ještě více Slováci si myslíme, že všechno za nás musí udělat stát. Musíte myslet československy. Nebojte se toho slova. I při něm zůstáváte dobrým Slovákem, stejně jako já dobrým Čechem. Doma jsme Češi a Slováci, jdeme-li ale ven pod jedním praporem, jsme dobrodružní Čechoslováci. Proč to slovo zatracovat, proč se nad ním rozčilovat?

Jsem přesvědčen o hluboké pravdivosti posledních slov našeho presidenta, že každý spor mezi Slováky a Čechy je zbytečný.

Jiří Brabec, Praha-Nusle.

Hospodářská práce Čechů na Slovensku

I.

Pane redaktore,

v minulém čísle „Přítomnosti“ přinesl jste článek Jolly Friedmannové o slovenském problému. Pokládám vývody tohoto článku ze veskrze nesprávné, až na konstatování, že Slovensko je dnes velmi vážným problémem hospodářským. Měli bychom dodat, že je také problémem morálním a politickým, neboť nejsou to jen a jen věci hospodářské, které vytvářejí určité rozpoložení lidu. Tím se však pisatelka nezabývá, omezivši se na zcela paušální zkřísování české hospodářské práce na Slovensku.

Z vývodů J. F. vyplývá, jako by tato česká práce byla pouhou expanzí kapitalistů v nějaké kolonii. Je to tvrzení stejně povšechné jako nespravedlivé. Především pokud jde o banky. Slovensko mělo před převratem banku hnedle na každé větší vsi. Uherský zákon podporoval ryze kapitálové podnikání akciové. Proto na Slovensku bylo tolik akciových bank s nepatrným kapitálem, ale velkou potřebou výnosnosti. Znehodnocení rakousko-uherské měny

udělalo z nepatrných bank trpasličí závody s ohromnou reží, poněvadž byly více méně bez rezerv, byly tyto banky také více méně insolventní. Náprava nebyla možná jinak, než bud likvidací nebo převzetím ústavů bankami vybavenými dostatečným kapitálem. To se děje na př. postupem Legiobanky, která přebírá ústavy, reorganisuje je a vytváří z nich síť afilovaných ústavů. Některé ovšem už dřív byly likvidovány. Míni-li pisatelka, že se tak děje bez hmotných obětí, pak se velmi mýlí.

Pokud jde o větší ústavy, které byly na Slovensku a jež jsou dnes ve sféře českých velkobank, pak toto převzetí čili tato expanse stala se v zájmu Slovenska. Tyto ústavy (ostatně stejně jako ony malé) byly ovládány maďarským kapitálem. Převod do rukou československého kapitálu byl a je pro Slovensko hospodářskou výhodou tím spíše, že ztráty, spojené s tímto převzetím, nesly české ústavy a ne slovenské hospodářství. Že tyto banky nepřevzal slovenský kapitál, lze lehkou vysvětlit tím, že toho kapitálu nebylo. Ani Československo celé nemá dost kapitálu pro financování svého hospodářství, v dobrých časech bude nutno ještě dlouho vypomáhat si úvěrem z ciziny. Slovensko teprve nemá dost vlastních prostředků a bude potřebovat dlouhé doby, než se dopracuje k větším rezervám.

Uherský režim neznal lidového peněžnictví. S tím přišli až Češi na Slovensko. Co po té stránce vykonala Vinohradská a Pražská městská spořitelna, je dosud nedoceno. Také toto byly investice velmi ztrátové a dělaly se jen pro zlepšení poměrů na Slovensku a Podkarpatské Rusi bez ohledu na nějaký zisk. Neví pisatelka, kolik se na Slovensku a Podkarpatské Rusi platívalo za maďarského režimu úroků? To nebylo 12—14 nebo i 18 procent, jež ji tak pohoršují, to bylo také 25 a více, a jsou známy případy, že za uložení peněz u „bankéřů“ se neplatil úrok, ale jakési úschovné. Češi přinesli na Slovensko a Podkarpatskou Rus levnější peníze a Češi to jsou, kteří ukazují slovenskému a podkarpatskému lidu cestu k lepší životní úrovni, včetně toho, že se učí pracovat a organisovat práci. Můžeme dále poukázat na význam činnosti Hypoteční a Zemské banky na Slovensku, která přinesla Slovensku hypotekární, tedy zas levný úvěr. Češi musili se postarat také o pořádek v pozemkových knihách, aby byl možný levný úvěr.

Nezmohli ovšem všechno. Slovensko a Podkarpatská Rus měly a i po poslední úpravě mají drahý úvěr. Byla a je drahý i v českých zemích. Ale to zas není vinou nějaké expanse, ale proto, že ČSR. nemá tolik kapitálu, kolik je třeba k plnému financování hospodářství. To nemá být omluvou přehmatů, ale vysvětlením tendence. Že se na Slovensku žádaly větší záruky za úvěr, je vysvětlitelné také právním řádem uherským, který je v mnohých směrech zcela jiný, než právo v českých zemích. Jeho charakter je ostře liberální proti konservujícímu charakteru bývalého práva rakouského. Pisatelka učiní dobře, seznámí-li se na př. s procesním právem uherským, aby poznala, proč také v úvěrních věcech je na Slovensku nutný jiný postup. Až bude právo unifikováno, změní se leccos i v bankovní praxi. Že by žirant na krycí směnce byl slovenskou specialitou, to nelze brát vážně.

Že Slovensko a Podkarpatská Rus neměly celkově škodu z českého kapitálu, který na Slovensko šel, o tom podává makavý důkaz okolnost, že Slovensko má dnes značně víc bohatých lidí, než jich mělo před převratem. Také z marxistů se stali správní radové. Že celá přeměna, která se stala ve slovenském hospodářství, se neprojevila výrazně i v životní úrovni nejširších mas, je vysvětlitelné celým rázem údobí, které jsme od převratu prožívali. Krise pak i ty příznivé stránky, které se mohly projevit, zmařila. Bylo to údobí reorganisu-

ující, připravující, údobí převratů a změn. Slovenské peněžnictví dostalo se z rukou maďarských do rukou československých (jsou v něm velmi slušné položky slovenských prostředků). To je důležitý předpoklad pro hospodářskou obrodu Slovenska.

Pokud jde o průmysl, je věc trochu jiná. Jak jistě pisatelka ví, maďarský předválečný průmysl byl tak zvaný skleníkový. Maďarsko jej pěstovalo a dalo si to něco stát. Po převratu ocitl se tento průmysl v soutěži s českým, vyvinutějším, silnějším a schopnějším. Takové Krompachy neměly žádné výrobní základny, neměly na př. vlastní koks. To znamená, že byly neodvratně pasivní. Vždyť stát udržuje na Slovensku železářny jen s největšími obětmi, soukromý kapitál nemohl řadu podniků udržet. To se dá spočítat. Slovenský textil byl pro český kapitál případem, v němž se nechaly velké desítky milionů. Také o tom lze napsat knihu.

Smlouva s Maďarskem je bolestná historie, kterou napravit je především úkolem slovenské politiky. Nezdá se ovšem, že ta rozleptávající, hyperkritická náladá, z níž těží maďarský revisionism, byla by dobrým podkladem pro jednání s Maďarskem. Vůbec si i Slovensko, zejména mladí Slováci, musí uvědomit, že především je nutné, aby Československo bylo silným státem, politicky vyrovnaným, hospodářsky zdravým. To předpokládá, aby i marxisté přestali se dívat na práci Čechů na Slovensku jako na práci nějakých kolonizátorů. Pokládáme Slovensko za kus našeho těla, s ním jsme teprve celí, a jdeme-li na Slovensko s kapitálem a prací, je to totéž jako by šli Slováci s kapitálem a prací do Čech. Jsme toho názoru, že je třeba Slovensko vybavit vším, co nemá, a postarat se, aby mohlo být slovenské. Zdá se — podle tendence článku — že maďarský kapitál marxistickému nazírání nevdal, vadí však český. Odtud také ten zvláštní postoj k autonomismu. O autonomii řekl jeden bystrý muž, že začíná od placení. Není to sice zcela přesné, ale je fakt, že Slovensko bude potřebovat ještě dlouho velké investice (státní i soukromé), jež mohou přijít toliko z českých zemí. Hospodářská obroda Slovenska — to je úkol pro několik generací, úkol, který se nedá vyřídit tím, že se postaví Češi a židé proti sobě, že se ukazuje na Čechy v úřadech jako na cizince a na židy jako na velmi kladný element. Marxismus si může myslet, že „myšlenka národní jednoty Čechů a Slováků byla jen povrchem k postupu českého kapitálu na Slovensku“, přes to však zůstane faktem, že Češi chtěli a chtějí vytáhnout Slovensko a Podkarpatskou Rus z bídy a opovržení, v němž je drželo bývalé Uhersko, a slít se se Slováky v jediný zdravý, schopný a sebevědomý národ. Všecko, co tomuto cíli odporuje, škodí Slovensku, protože zdržuje se tím hospodářský, politický a kulturní vzestup Slovenska. Zapomíná se také, že Češi po stránce hospodářské měli a dosud mají úkol upevnit se i v českých zemích, kde průmysl, banky, velkoobchod atd. také byly z velké části v rukou cizích. S marxistického hlediska je to snad jedno, s českého a slovenského však nikoli. Češi svůj úkol ještě nevykonali docela, ale byli a budou rádi, jestliže v tomto úkolu najdou ve Slováciích druhé své já, poněvadž jen tak mohou plnit a splnit svoje kulturní poslání. Na míře této součinnosti záleží také, jak rychle bude se zvedat hmotná úroveň slovenského lidu. To, co se vykonalo v ohledu kulturním (školy atd.), i ty přeměny ve struktuře hospodářského vlivu, kde slovenský živel nabývá půdy, to vše nasvědčuje, že se úkol zdaří. Není lehký, ale je k němu potřebí činorodé vůle, stálého zření vpřed a míní dráždivých obviňování.

S projevem úcty

Dr. Ant. Houdek.

II.

Vážený pane redaktore,
rád bych Vám napsal několik slov pro slečnu Jolly Friedmannovou.

Máme se podle ní dívat na poměr československý jen se stanoviska hospodářského, nebo aspoň hlavně s tohoto stanoviska. Ale to vyžaduje velmi opatrného a objektivního studia přesně zjištěných fakt a zkoumání jejich souvislostí. Nelze vytrhávat některé osamocené zjevy a činit z nich důsledky.

Nemělo by smyslu chtít si zakrývat hospodářskou tíseň, která doléhá na Slovensko. Zdá se však, že si na Slovensku zvykli domnívat se, že jen oni jsou postiženi, a dávat za všechno vinu Čechům. A přece velká většina těchto těžkostí není jen slovenská, nýbrž tísní stejně a často i hůře země české a lidi v nich. Lidé jsou všude nakloněni zabývat se tím, co je tlačí, a nedívají se okolo, zda ti ostatní nejsou postiženi stejně. A pak se prostě nerozeznává, které nesnáze jsou speciálně slovenské a které se projevují v celém státě nebo dokonce v celém světě, co z nynější tísně je skutečně zaviněno (a co zvláště nesprávnou českou politikou na Slovensku) a co je důsledkem okolností, jež za platnosti nynějšího hospodářského řádu a při dnešním mocenském rozvrstvení jednotlivých činitelů není vůbec v naší moci.

Vždyť i v Čechách (také v Anglii a Americe) slyšíte stížnosti, jak banky utlačují průmysl, který dostaly již zcela do svých rukou. I zde, jako na mnoha jiných místech, zavírají se a ruší továrny, i zde je problém úrokových sazeb, železničních tarifů a schodků a problém zemědělské tísně. I zde je v celých rozsáhlých oblastech a v celých oborech průmyslových hromadná nezaměstnanost a nouze. Budeme se snad přítí o to, kde je větší a horší? I zde, jako v Anglii, Německu, Americe, najdete průmyslníky, kterým banky vypovídají úvěr, ačkoliv jejich dědeček... Pro český venkov a Moravu byla by právě tak jako pro Slovensko důležitá evidence státních dodávek. A když už jste rozvinula tu smutnou a pochybnou bilanci, najdete obdobu Košut v Radotíně, Duchcově, Frývaldově a třeba i jinde. A prozkoumejte, co z těchto smutných událostí stalo se za slovenského ministra vnitra!

Přihlédneme-li tedy blíže, uvidíme, že naše nesnáze jsou asi tytéž a mají tytéž kořeny, a že se Vám ve velmi mnoha případech jen zdá, že jsou to Vaše zvláštní bolesti slovenské, které způsobují Češi. Ne, většinu jich působí světové příčiny a u nás pak určité kruhy mocenské, mezi něž patří Češi, Němci, Židé, Maďari, právě tak jako Slováci (určitě Slováci) a působí je nejen Vám, ale nám všem.

Musí tedy, má-li snaha přinést výsledky, usilovati Češi a Slováci (a konečně všichni, kdo u nás o to mají zájem) společně o odstranění společných příčin a o zlepšení celkových poměrů, pokud je to v jejich moci. Zjistíte-li konkrétně určité nesnáze, jako zvláštní nesnáze slovenské, a vyšetříte-li objektivně jejich příčiny, jest nutno na ně bez zbytečného obviňování upozorňovati a starati se společně s Čechy o jejich odstranění. A totéž platí i o zvláštních poměrech českých.

Otázka mládeže a zejména nezaměstnanost mladé inteligence je snad v českých zemích ještě tíživější než na Slovensku. Nevím, jak je tomu nyní, ale není tak dávná doba, kdy mladí Slováci, kteří dokončili vysokoškolská studia, dostali zaměstnání ihned, právě proto, že byli Slováci, a že určitá místa byla pro ně zachovávána. A ta místa nebyla jimi ani zaplněna. Zůstávalo jich mnoho raději v Praze nebo v Bratislavě na místech hmotně horších (na př. právníci jako advokátní koncipienti). Tak přišlo na Slovensko mnoho mladých Čechů, ačkoliv by byli raději zůstali v českých zemích. K rozhodujícím místům v různých institucích, politických stranách a jinde nemá volnou cestu ani mládež slovenská, ani česká. Generace, která je obsadila po převratě, cítí se stále ještě příliš silná a je skutečně také ještě poměrně mladá.

A nakonec, slečno Friedmannová, s kým se to vlastně v Praze, pro boha, stýkáte? Jsou jistě mladí Češi, o jakých mluvíte, ale což ti všichni ostatní v Praze, po celých Čechách a Moravě, kterých neznáte? Jsou také mladí Slováci, kteří hulákají na fotbalových zápasech i v různých lokálech v Praze, v Bratislavě i v jiných městech. Nechceme však podle nich soudit celek. Nečiňte tak tedy ani Vy a uvědomte si, že právě Slováci jsou až příliš citliví ke všemu, co se jich může dotknout, a často i k tomu, co by se jich ani dotknout nemělo.

Dr. Jan Koloušek.

Lékaři a Třetí říše

Vážený pane redaktore,
v posledním čísle cituje pan dr. A. s nelibostí dra Helbicha pod názvem: „Český lékař závidí německým kolegům“. Dovolují si na adresu pana dra A. odpovědětí toto:

Milý pane kolego, český lékaři,
po zralém uvážení jste přišel k názoru, že je nezbytno udělati nad Helbichovými slovy hlasitě: Brrr! Nežlobte se na mě, vytknu-li Vám, že jste z kráje velmi laciného. Zřejmě patříte k lidem, kteří na každou narážku na německý hitlerismus a všechno, co k němu patří, dovedou vyloučiti značně prostomyslně jedinou reakci: brrr! Pod vlivem nekompromisního demokratického vlastenectví splývá jim koncentrační tábor se všemi národohospodářskými teoriemi, jimiž operuje fašismus a v jeho slépějích i hitlerismus. A velmi nelibě nesou, když někdo nedělá hned taky: brrr!

Je Vám jistě známo, že dr. Helbich se podobně výtce, jako Vy uvádíte v „Přítomnosti“, bránil ve „Věstníku“. Pravděpodobně nemáte příliš v lásce fakta. Pomíjíte jak to, co uvádí Helbich po prvé, tak i to, co uvádí po druhé. Víte jistě dobře, že lékařská organizace, jejímž je dr. Helbich čelným funkcionářem, se klopotně snaží o to, aby rozhodování o lékařských záležitostech a vůbec o všech záležitostech veřejného zdravotnictví bylo především uloženo odpovědným lékařům. Helbich naráží na zrušení ministerstva zdravotnictví, což bude znamenat žalostné zborcení dávného lékařského ideálu. Dále naráží na fakt, že téměř ve všech oborech zdravotnických jsou lékaři u nás podřízováni rozhodování právníků. Čtete-li „Věstník“ stejně důkladně jako jste četl Helbichovy informace o postavení lékařů v Německu, víte jistě, že tohle je stará stavovská bolest. Je anebo není, pane kolego? Ve státě korporacním se dostávají k moci stavu, a tedy přirozeně i stav lékařský.

V této věci jste zřejmě papežštější než papež, neboť, pokud je mi známo, nedělají naši národohospodáři nad tímto faktem brrr jako Vy, nýbrž tváří se velmi ustarané a říkají: „Ale v jednom má fašismus nesporně pravdu. Mezi politikou a hospodářstvím je těsná souvislost. Hospodářské problémy nabývají pro stát stále většího významu... Pokud demokratický režim činil ústupky hospodářství, dělo se to vždy polovičatě a neupřímně... Tímto způsobem nelze pokračovati, je proto nutno začít s reformou, která umožní hospodářským složkám skutečnou — nikoliv zdánlivou — spolupráci na výstavbě státu...“ (Dr. Mayer, „Korporační řád“ atd.) Hle, pane kolego, a páni profesori Weyr a Engliš, kteří to ve své sbírce vydali, neudělali nad tím brrr!

Tak tedy třetí český lékař pokládá na rozdíl od Vašeho brrr za docela správné, když se čelný funkcionář lékařské organizace ohlíží za hranice a s srovnává naše poměry s poměry jinde. V zájmu stavu.

S projevem kolegiální úcty

Dr. Urbášek.

Jak to vlastně s tím Pribinou bylo

Vážený pane redaktore,
dovoňte mi několik slov o nebožtíku Pribinovi, ale ne o tom politickém. Já myslím, že úsudek pana Müllera je docela správnou reakcí na to, co se o Pribinovi napsalo. Bylo by asi

takových reakcí víc, kdyby se veřejnost nezaměstnávala tím Pribinou autonomistickým. A dokonce myslím, že by se byla řada t. zv. národních historiků vyslovila už předem proti oslavám, kdyby politická nutnost nebyla oslavu Pribiny jako národního hrdiny nadiktovala. Kdo si věc promyslel, musil dospět k přesvědčení, že Pribinu jako národního bohatýra oslavovat nelze, už proto ne, že deváté století ve střední Evropě a pojem národnosti se k sobě nehodí. Naši předci měli tehdy nejvyšší nějaké kmenové uvědomění. Ale Pribinu bylo lze oslavovat pro něco jiného, co dokonce je politicky (a solidně politicky) živější, než by se zdálo. Právě-li p. Müller, že gentlemani z IX. století sotva znali naše pojmy o státu, není to správné. Karolinská doba byla druhou renesancí římské říše a třebaš nenabyla pro právní a politickou vědu takového významu jako první renesance, justiniánská, nabyla většího významu pro politickou praxi. Karel Veliký sice sám se svým imperialismem stál na půdě zvyklostí nordických, ale už za jeho života a zvláště po jeho smrti křesťanství, které dosud docela ve smyslu učení Augustinova světským státem pohrdalo, začalo neodolatelně působit na politickou morálku. Agobard Lyonský, jedna z nejlivnějších postav doby, potíral příkře francký princip osobního zákona a požadoval ustanovení universálního křesťanského zákona, pod nímž by se celá Evropa změnila v jakýsi commonwealth of nations. A nezůstalo se při teorii. Kdyby pan Müller věděl něco o konstituci v Aix nebo o událostech v Kolmaru, kde právě r. 833 stoupenci Agobardovi škrtili záměry císaře Ludvíka, který chtěl z unifikace díla udělat znovu doménu osobního autokratismu, změnil by svůj názor. A v tom světle tedy vypadá Pribina jinak. Ať už svůj kostel založil s franckými kupci nebo bez nich, stal se kulturním průkopníkem. Nelze docela říci, že jen křesťanství pro Slováky kulturní význam, nutno zdůraznit i světskou stranu nitranských kulturních událostí. Kdyby byl býval křesťanství provedeno o sto let dříve keltskými mnichy, kteří bloudili Evropou, bylo by lze mluvit o kultuře výlučně náboženské. Ale v první polovině devátého století přidávali už misionáři něco jiného: státní ideologii; a třebaš i ta byla vyvinuta z křesťanské morálky — což se s liberální strany opomíná připomenout — dlužno mít na zřeteli, že ještě před stoletím se k ní křesťanství chovalo netečně, ba opozičně. Že se Pribina dostal pod její vliv, ba že se stal členem říše, je na bílé dni. Co jiného by byl býval stíhán Moravany, kteří ještě žili v tradici svých někdejších avarských pánů, Karlem Velikým zdeptaných? Pro Moravany vše, co přicházelo z říše, bylo zásadně nepřátelské, poněvadž to znamenalo omezení politické svobody a tedy, jinak řečeno, omezení toho vypichování očí a nástupnického vraždění. Jako hraničář řádu a říše, která, chcete-li, patřila spíše Agobardovi než císaři, padl tedy Pribina a na hranicích téže říše, proti Chorvatům, padl i jeho syn Kocel. Mohou být za to oslavováni. Ne proto, že by to byla zbytečná historická pohádka o hrdinném princovi. Spíše proto, že Pribina ukázal politický hysterozrak a volil lepší státní koncepci než byla moravská, kterou Maďaři roznesli na koňských kopytech. (To je ostatně právě též zásluha sv. Václava, kterou mu jako nenárodnost vytýkají všichni ti, kdo by chtěli historii předělat podle konceptu baťušky Karla Kramáře.) A hlavně proto, že spolu se sv. Václavem zařadili Slovanstvo do římské říše, což mělo pak nedozírný význam při třetí a definitivní renesanci, zvané ottonské. Radím p. Müllerovi, aby, co se oněch století týče, nečetl českých novin, nýbrž nějaké pořádné odborné dílo, Dempfa, Poolea, Vinogradova nebo Dawsona. Uvědomil by si, že z pribinských nebo svatováclavských obětí vrostlo právní postavení slovanských zemí ve střední Evropě; ještě Karel IV. buďoval na tom základě to, co dělal pro Čechy.

Bohdan Chudoba.

Španělsko, Fuenterrabia, 13. září.

Vysoká škola speciálních nauk odpovídá

Vážený pane redaktore!

V časopise „Přítomnost“ z 6. září byly otištěny poznámky o vysoké škole speciálních nauk, jež neodpovídají skutečnosti.

Není pravda, že vysoká škola speciálních nauk vznikla náhodným způsobem z osobních důvodů. České vysoké učení technické statutem z r. 1920 bylo rozděleno v sedm vysokých škol, jež vesměs vznikly přeměnou dřívějších odborů, případně oddělení studijních. Vedle šesti odborů inženýrských (stavebního, kulturního, architektury, strojního, chemie, zemědělského a lesního) existovalo na české technice v Praze obecné oddělení, jež bylo zřízeno již r. 1890 ministerstvem kultury a vyučování. Tato obecná oddělení byla zřízena na obou vysokých školách technických v Praze a na německé vysoké škole technické v Brně jako usnadnění pro příští vývoj těch technických odborů, které nebyly tehdy zastoupeny na čtyřech odborech, stavebního inženýrství, architektury, strojnictví a chemie. Z některých přípravných běhů na obecném oddělení zavedených vznikly pak dalším vývojem odbor kulturního inženýrství, odbor zemědělský a vysoká škola obchodní, kdežto učební běhy pro zeměměřiče, pojistné techniky a kandidáty profesury zůstaly i nadále v rámci obecného oddělení. Toto oddělení bylo prostě jako ostatní odbory ministerským výnosem z 1. září 1920 přeměněno v samostatnou školu vysokého učení technického. Je tudíž nepravdivé tvrzení, že pojistná matematika, statistika, národní hospodářství atd. byly „přifařeny“ ke kursu pro geometrii při vzniku fakulty, když disciplíny tyto jsou základními předměty pojistné techniky a zeměměřičského inženýrství, a byly již dávno před reorganizací vysoké školy technické zavedeny na obecném oddělení. To také ihned vyvrací další nepravdivé tvrzení, že by vysoká škola speciálních nauk obsahovala jen takové učební předměty různorodé, jež navzájem spolu souvisí pouze nechutí ke kolegům ostatních fakult.

Má-li se snad tvrzení článku o profesorech bez habilitace vztahovati na naši školu, konstatuji, že všichni profesori naší vysoké školy (jest jich nyní d e v ě t, nikoliv tedy s e d m) jsou řádně habilitováni. Je také naprosto nepravdivo, že tři z těchto profesorů vůbec již po léta nepřednášejí a do sezení sboru nechodí. Ani profesor národního hospodářství, ač jako poslanec má právní nárok na úplnou dovolenou, tohoto nároku neuzil; dává se v naléhavých případech zastupovati asistentem.

Poznámek rázu politického se nechci dotýkat. Naše vysoká škola nevznikla z politických vlivů a nikdy se stranických vlivů politických nedovolávala.

Děkuji Vám předem za otištění svého listu a

zůstávám s projevem úcty

Dr. Frant. Fiala,

t. č. děkan vys. školy spec. nauk.

P o z n e d a k e. V poznámce o vysoké škole speciálních nauk bylo obsaženo tvrzení, že referentem o věcech školních úspor byl poslanec dr. Hodač. Jak jsme se přesvědčili, zakládalo se toto tvrzení na omylu.)

Baumovy literární přednášky v YWCA získaly své zvučné jméno v několika letech. Jeho **KROUŽKY NĚMECKÉ KONVERSAČE** však zvítězily za jedinou sezonu. Přirozeně. Vyhovují požadavkům doby. Aktuální témata, 6 hod. měs. (i večer), kroužky po 6—8 účastníků a jen Kč 30.- měs. honorář. Letos začínají již počátkem října.
Dotazy: F. Baum, Vinohrady, Lužická 33. Tel. 538-27.

Půjčovna knih »M Í R« Praha II., Vladislavova 2
Palác Bářské a hutní

Nejnovější česká literatura, jakož i německá, anglická a francouzská